

د افغانستان بانک

بانک

د افغانستان بانک میاشتنی

نهم کال، یوسلو درېمه مکنه د ۱۳۹۴ کال د مرغومي میاشت

عوايد دولت طی سال مالی ۱۳۹۴ به ۱۲۰,۷۵ ميليارد افغانی رسيد

خبرتيا

گورانو هېوادوالو!

افغانی زمونږ ملی هویت دی، نو راځئ چې مونږ ټول په خپلو اقتصادي راکړو او ورکړو کې د اسعارو له اخیستلو ډډه او د افغانستان له دودیزې او واحدې پیسې څخه کار واخلو او د خپل هېواد کلتور، هویت او اقتصادي تاریخ ته درناوی وکړو.

بانک

صاحب امتیاز: د افغانستان بانک

هیئت تحریر: ایمل هاشور، رحمت الله حیدری و داکتر جهانتاب ولیزار

سر دبیر: شفیق الله بارز

مدیر مسوول: یما عقیف

گزارشگران: عبداللطیف بابانی و عبدالحفیظ شاهین

دیزاین: خالد احمد فیضی

فوتوژورنالیست: زیرک ملیا

مترجمین: عین الله عیان و مسعود ودان

آدرس: آمریت عمومی اسناد و ارتباط، د افغانستان بانک

تلفون: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۴۷۶۱

فکس: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۰۳۰۵

پست الکترونیکی: magazine@dab.gov.af

صفحه الکترونیکی: www.dab.gov.af

شماره ثبت: ۶۵۸

www.facebook.com/AFGCentralbank

twitter.com/AFGCentralbank

Da Afghanistan Bank-Youtube

د دې گڼې مطالب

تطبيق تاپي؛ فرصت خوبی برای افزایش منابع عایداتی...

د افغانستان بانک د عالي شورا د څلورمې غونډې ...

د سوداگریزو بانکونو له رئیسانو سره د افغانی د ...

امضای تفاهم نامه همکاری میان وزارت های داخله...

نقش آمریت عمومی اداره خطرات مالی در چارچوب...

د ادارې او حساب داری او د سوداگری د مسلکي...

عواید دولت طی سال مالی ۱۳۹۴ به ۱۲۰.۷۵ ...

د چین د ورېښمو نوې لار؛ د افغانستان، سیمې او...

افغانستان عضویت سازمان تجارت جهانی را حاصل نمود

په ۲۰۱۵ میلادي کال کې د مقام له مخې د ۲۰ ...

مختصری در رابطه به وضعیت اقتصادی پاکستان

د پیسو د نړیوال صندوق اجرائیه رئیسي سره د بانکر ...

د قانون د حکمونو رعایتول زموږ د ټولو ملي دنده ده

عوامل عقب مانده گي کشورهای روبه توسعه و راه ...

وزگارتيا د اقتصاد پوهانو له انده

نړیوال اقتصادي وضعیت

حمل و نقل مؤثر اقتصاد کشور را بهبود می بخشد

د بازار اقتصادي نظام او د هغه بنی

اضرار و عواقب ناگوار کار کودکان و نوجوانان

انگس دیتون اسکاتلندی برنده نوبل اقتصادی ۲۰۱۵ شد

یاد آوری: به غیر از سرمقاله که دیدگاه رسمی "مجله بانک" است، مسوولیت مضامین و مقالات دیگر به نویسندگان آن بر

می گردد، همچنان استفاده از مقالات و تصاویر مجله با ذکر مأخذ مجاز است.

تطبیق تاپی؛ فرصت خوبی برای افزایش منابع عایداتی و رشد اقتصادی افغانستان

افغانستان از رهگذر انتقال گاز تاپی از راه افغانستان به پاکستان و هند، سالانه ۴۰۰ میلیون دالر حق ترانزیت بدست می آورد و در کنار آن برای هزاران نفر فرصت و زمینه اشتغال فراهم می شود.

دولت جمهوری اسلامی افغانستان طی بیشتر از یک دهه گذشته همواره تلاش به خرج داده است تا جهت بهبود و رونق اقتصاد کشور منابع عایداتی خویشرا افزایش دهد تا بتواند بصورت مستقل و بدون کمک های جامعه جهانی هزینه های خویشرا تکافو نماید. با تطبیق پروژه تاپی (انتقال گاز ترکمنستان از راه افغانستان به پاکستان و هند) و این چنین پروژه ها میتوان عواید کشور را هر چه بیشتر افزایش داد.

افغانستان با موقعیت جغرافیایی خوبی که دارد، منحصی پل ارتباطی میان کشور های آسیای میانه و جنوب آسیا یگانه راه کوتاه جهت انتقال پایپ لاین گاز ترکمنستان به پاکستان و هند می باشد که این پروژه در کنار منابع عایداتی دیگر نقش بسیار

ارزنده ای را در اقتصاد آینده کشور ایفاء خواهد نمود.

بادر نظر داشت آنچه تا حال یادآوری شد، افغانستان در کنار اینکه از رهگذر انتقال پایپ لاین گاز میلیون ها دالر حق ترانزیت بدست می آورد، جهت رفع نیاز مندی های دولت و مردم افغانستان می تواند گاز خریداری کند که این امر از یک طرف سبب کاهش قیمت مواد سوخت شده و از طرف دیگر زمینه های کاری را برای تعدادی از هموطنان ما که دنبال دریافت کار اند، فراهم می سازد.

سرانجام با تطبیق این پروژه به عواید دولت افزوده شده و بکار گیری آن در توسعه سکتور های زراعت، صنعت و خدمات و سایر پروژه های زیر بنایی، به تولید ناخالص داخلی نیز افزایش بعمل آمده که در دراز مدت می توان شاهد ثبات، رشد و انکشاف اقتصادی در کشور بود. ■

د افغانستان بانک د عالي شورا د څلورمې غونډې مطبوعاتي بیانیه

ګام او په د افغانستان بانک کې د ظرفیت شتون او سمونونو ته ژمنتیا، نړیوالې ټولنې ته یو مثبت پیغام وارساوه.

د افغانستان بانک عالي شورا د ۱۳۹۵ مالي کال لپاره د هېواد د پولي او اسعاري پلان د تصویب ترڅنګ د بانک عامل پلاوي ته واک ورکړ خو د صادر شویو کړنلارو په رڼا کې او د مناسبو، محتاطه او عملي اقداماتو او تدبیرونو په نیولو سره، خپل فعالیت ترسره کړي.

همدا ډول عالي شورا د بانکي نظام د خوندیتوب، ټیکاو او ټینګښت په برخه کې د افغانستان بانک د اجرائاتو او پرمختیاوو راپور په هر اړخیزه توګه

وڅېړه او د دوامداره څارنیزو او تنفیذي اقداماتو په پراختیا باندې د ټینګار ترڅنګ یې د مقرراتي بېخبنستونو د پیاوړتیا او د نړیوال پېژندل شویو معیارونو په کچه د څارنیزو او مقرراتي معیارونو د لوړولو په موخه د شتمنیو د ډله بندۍ د مقرري تعدیلول، د اړوندو اشخاصو مقرر، په بانکونو د سالمې ادارې مقرر او د پولي خدمتونو د مقرري تعدیلول، تصویب کړل.

عالي شورا د اداري سمونونو په برخه کې د ځانګړو تصمیمونو د نیولو ترڅنګ د افغانستان بانک د ۱۳۹۵ مالي کال لپاره بودجه، د سپمولو، د غیر اړینو لګښتونو د مخنیوی او د سرچینو د کارولو د اغیزناکۍ د زیاتوالي د اصل د رعایتونو په پام کې نیولو سره تصویب کړه. □

راپور واوریده.

د افغانستان بانک عالي شورا د هېواد د پولي او اسعاري سیاست د تطبیقولو د څرنګوالي په اړه له هر اړخیز غور او بحث وروسته د هېواد د پولي او اسعاري نظام، په ځانګړې توګه د امنیتي وضعیت د خرابوالي او د کډوالۍ بهیر د زیاتیدو له امله په ناوړه وضعیت او شرایطو کې د مبادلي د نرخ د مدیریت په برخه کې د افغانستان بانک تدبیرونه او اقدامات، اغیزناکه او مثبت وارسول.

عالي شورا د پیسو له نړیوال صندوق سره په ګډ اقتصادي پروګرام کې د مقداري شاخصونو او د جوړښتي سمونونو د اړوندو ژمنو په برخو کې د افغانستان بانک لاسته راوړنې، د پیسو له نړیوال صندوق سره د یو اوږد مهاله اقتصادي پروګرام د پیلیدو په برخه کې یو مهم

کابل، ۱۳۹۴ د مرغومي ۸- د افغانستان بانک د عالي شورا څلورمه غونډه د ۱۳۹۴ مالي کال د مرغومي د میاشتې په ۵ او نېټه جوړه شوه. په دې غونډه کې د ۱۳۹۴ مالي کال اجرائات، په تیره بیا د پولي او اسعاري سیاست د پلي کیدو څرنګوالی، د مالي او بانکي سکتور وضعیت، د اسعاري زېرمو وضعیت او په اجندا کې نور درج شوي موضوعات تر بحث او څېړنې لاندې ونيول شو.

عالي شورا لومړی په افغانستان کې د اقتصادي ودې او د پرسوب نرخ د وضعیت او لیدلوري، د اداینو د بیلاس د عمومي وضعیت، مالي سکتور (د دولت عواید او لګښتونه) او د بهرنیو اسعارو پر وړاندې د افغانۍ د تبادلې د نرخ د پولي متحولونو او بدلونونو او د هېواد د بانکي سکتور د وضعیت په اړه چمتو شوی

جذبولو او د پورونو د صادرولو لپاره افغانۍ وکاروي او د دې موخې د تحقق لپاره نوي محصولات او ابزارونه معرفي کړي.

د افغانستان بانک لومړي مرستیال زیاته کړه چې د افغانستان بانک په دې وروستیو کې ۹۱ ورځنۍ (درې میاشتې) بیه لرونکې پانې معرفي کړي دي، دغه بیه لرونکې پانې د ۷ ورځنۍ، ۲۸ ورځنۍ، شپږ میاشتې او یو کلن بیه لرونکو پانېو سربره د پانګونې په موخه د سوداګریزو بانکونو په واک کې کافي تنوع ورکوي او بانکونه کولای شي د دې محصولاتو په کارولو سره اوږد مهاله امانات جذب او په بیه لرونکو پانېو کې د هغه په پانګونې سره، بانک او هم مشتري ګټور کړي.

په پای کې ښاغلي هډه وال بانکونه د نویو محصولاتو پیژندنې او په ملي پیسو باندې د پور صادرولو ته وهڅول او زیاته یې کړه چې باید ټول سوداګریز بانکونه په دې برخه کې خپلې تجربې له یو بل سره شریکې کړي او د دې پروسې په ژر پلي کیدو کې هڅه وکړي.

د غونډې په پای کې د سوداګریزو بانکونو رئیسانو په دې اړه ځانګړي نظرونه وړاندې کړل چې ښاغلي هډه وال د هغوي نظرونه مهم وګڼل او په دې برخه کې یې د لاسانتیاوو د برابرولو ژمنه وکړه. □

د سوداګریزو بانکونو له رئیسانو سره د افغانۍ د دودولو په اړه د مشورتي غونډې جوړول

تدوین او پلي کیدو سره هڅه کړې ده خو د شته ابزارونو په کارولو سره د خپل کاري استقامت په اډانه کې د ملي اقتصاد بنسټیز شاخصونه په مثبت توګه تر اغیز لاندې ونیسي چې د افغانۍ د دودولو پروسه او په ورځنیو معاملو او راکړو ورکړو کې د هغه کارول یې هم برخه ګڼل کیږي.

هغه زیاته کړه چې د افغانۍ دودول او کارول د ټولو په تیر بیا د بانکي سکتور په ګټه دی، ځکه چې د قوانینو او مقررو پر بنسټ، سوداګریز بانکونه اړ دي خو د اجباري زېرمو، مالیو او داسې نورو اداینه په افغانۍ سره ترسره کړي. له همدې امله اړینه ده چې بانکونه د لا زیاتو اماناتو د

کابل، ۱۳۹۴ د مرغومي ۱۳- د افغانستان بانک د لومړي مرستیال او د سوداګریزو بانکونو د رئیسانو په ګډون د افغانۍ د لا دودولو، د خلکو د اماناتو د جذبولو، د نویو محصولاتو د پیژندلو او په افغانیو د پورونو د صادرولو په موخه د افغانستان بانک د کنفرانسونو په تالار کې مشورتي غونډه جوړه شوه.

د افغانستان بانک لومړي مرستیال ښاغلي خان افضل هډه وال د غونډې په پیل کې د خپلو خبرو په ترڅ کې وویل چې د افغانستان بانک په هېواد کې د اقتصادي کړنو د ودې او پراختیا لپاره د مناسبې زمینې د برابرولو په موخه د معقولو او اغیزناکه پولي سیاستونو په طرحې،

امضای تفاهم نامه همکاری میان وزارت های داخله، مخبرات و ریاست کل د افغانستان بانک

کابل ۲۴ جدی ۱۳۹۴

تفاهم نامه همکاری میان وزارت های محترم داخله، مخبرات و ریاست کل د افغانستان بانک بمنظور تسریع روند اخذ پاسپورت از طریق توزیع فورمه های آنلاین به امضا رسید.

جلالتماب محترم داکتر عبدالله عبدالله رئیس اجرائیه حکومت وحدت ملی که در این محفل اشتراک ورزیده بود، آغاز توزیع فورمه های آنلاین از سوی وزارت امور داخله به همکاری وزارت مخبرات و تکنالوژی معلوماتی و د افغانستان بانک را

یک گام مهم بسوی تسریع و بهبود روند ارائه خدمات عامه در ادارات دولتی عنوان نمود.

محترم خلیل صدیق رئیس کل د افغانستان بانک حین امضای این تفاهم نامه همکاری، روی فراهم نمودن تسهیلات پرداخت هزینه پاسپورت بشکل آنلاین صحبت نموده و ابراز امیدواری کرد که بخشی از مشکلات مردم افغانستان پس از این در زمینه پرداخت از جانب متقاضیان پاسپورت حل می شود.

در قسمت دیگر این محفل وزرای محترم

امور داخله و مخبرات و تکنالوژی معلوماتی آغاز توزیع فورمه های آنلاین به متقاضیان پاسپورت را گام مهمی به سوی ایجاد سهولت های هرچه بیشتر برای مردم در امر دریافت خدمات دولتی دانستند.

در اخیر، سیستم ثبت نام آنلاین برای دریافت پاسپورت بگونه رسمی از جانب جلالتماب محترم داکتر عبدالله عبدالله رئیس اجرائیه حکومت وحدت ملی افتتاح و به بهره برداری سپرده شد. □

نقش آمریت عمومی اداره خطرات مالی در چارچوب د افغانستان بانک طی سیمیناری به معرفی گرفته شد

کشور سهم مؤثر ایفاء نماید.

محمد نسیم عظیمی
مدیر ارشد اداره خطرات

بدین اساس روز چهارشنبه مورخ ۱۱ قوس ۱۳۹۴ سیمیناری پیرامون معرفی لایحه جدید آمریت اداره عمومی خطرات در تالار کنفرانس د افغانستان بانک تدویر گردید. در این سیمینار محترم خلیل صدیق رئیس کُل د افغانستان بانک، محترم خان افضل هده وال و محترم الحاج عیسی خان طراب معاونین د افغانستان بانک، آمرین شعبات د افغانستان بانک و کارمندان اداره خطرات مالی اشتراک نموده بودند.

نخست، محترم احمد کاووس جهش آمر عمومی اداره خطرات مالی در رابطه به لایحه جدید و همچنان نقش این مدیریت در نظام

انسجام و افزایش ظرفیت مسلکی در سطح بانک، ضرورت است تا سیستم اداره خطرات مالی در سطح د افغانستان بانک و نظام مالی کشور ایجاد شده و تقویت گردد و در این راستا گام های جدی عملی برداشته شود. اداره خطرات مالی د افغانستان بانک تحت عنوان آمریت عمومی اداره خطرات برای اولین بار در جنوری سال ۲۰۰۸ ایجاد شده و از آن زمان تا حال مصروف یک سلسله فعالیت ها در زمینه اداره خطرات مالی و غیر مالی بوده است، اما نظر به بعضی مشکلات تخیکی و فنی تا کنون نتوانسته است که جایگاه خود را آنچنان که باید، در سطح د افغانستان بانک و نظام مالی کشور تثبیت نماید.

اینک اداره خطرات مالی تحت نظر و رهنمایی های هیئت رهبری د افغانستان بانک مصمم است که سیستم قدرتمند اداره خطرات را در سطح د افغانستان بانک تأسیس نموده تا از یک جانب اضرار احتمالی مالی را که از فعالیت های اساسی و حمایتی این نهاد سرچشمه می گیرد، مدیریت نموده و از جانب دیگر در راستای تطبیق و عملی نمودن رهنمود ها، معیارها و مدل های قبول شده جهانی در نظام مالی

نظام مالی در کُل و بانکداری به گونه اخص جایگاه بسیار حساس و مهم را در اقتصاد ملی (Macro Economy) دارا می باشد.

اقتصاددانان بزرگ جهان بانکداری را در اقتصاد ملی به مثابه قلب در بدن انسان تشبیه نموده اند و به منظور رشد و توسعه سالم اقتصادی در یک کشور، خواهان توجه جدی و همه جانبه به سالمیت و صحت سیستم بانکداری در آن کشور می باشند.

پدیده اداره خطرات مالی که در این اواخر بالخصوص پس از بحران مالی که در اواسط سال ۲۰۰۷ از ایالات متحده امریکا آغاز و تا اواخر سال ۲۰۰۸ تقریباً همه بازار های جهانی را در کام خود فرو برد، حایز اهمیت فوق العاده گردید. کمیته بازل طی نشست های متعدد و صدور دستورالعمل ها و رهنمود های جدید که به نام های بازل ۱، بازل ۲ و بازل ۳ شهرت دارند، همه بانک های مرکزی جهان را ملزم به ایجاد و تطبیق سیستم اداره خطرات نموده که مبتنی بر معیارها، مدل های دقیق و عملیه های پیچیده محاسباتی بوده تا خطرات مختلف را قبل از بروز، شناسایی نموده تحت مدیریت قرار دهند. به همین منوال جهت تقویت ساختار های اداره، تقویت هر چه بیشتر امور،

بانکی صحبت نموده گفت که اداره خطرات مالی د افغانستان بانک بعد از یک سلسله تحقیق و بررسی از مودل خطرات بانک های مرکزی منطقه مانند کشور های پاکستان، هند و مالیزیا که از لحاظ اقتصادی، سیاسی و فرهنگی با شرایط افغانستان نزدیکی و مشابهت های دارند، انجام داده تا بتواند مدلی را که با شرایط کشور سازگار باشد، انتخاب و برای د افغانستان بانک پیشنهاد نماید.

همچنان محترم جهش در رابطه به مدل های ارائه شده اداره خطرات در چوکات د افغانستان بانک و خطرات مالی و غیر مالی نیز مفصلاً معلومات ارائه نمود.

بعداً محترم عیسی خان طراب معاون دوم د افغانستان بانک ضمن اینکه نقش این اداره را برجسته دانست، علاوه نمود که بحث اداره خطرات یک پدیده نسبتاً نو ظهور در عرصه بانکداری می باشد، فلذا روی ارتقای ظرفیت کارمندان این اداره باید توجه جدی صورت گیرد.

در بخش دیگر از این سیمینار محترم خان افضل هده وال معاون اول د افغانستان بانک ضمن تأکید بر اهمیت و نقش اداره خطرات د افغانستان بانک و سیستم بانکداری در کل، از ترتیب و ارائه این سیمینار اظهار امتنان کرد.

متعاقباً محترم خلیل صدیق رئیس کل د افغانستان بانک اظهار داشت که د افغانستان بانک به حیث بانک مرکزی کشور به منظور استقلالیت، شفافیت، شهرت و مؤثریت در انجام وظایف اساسی و بنیادی اش که همانا ثبات قیم، کمک در راستای رشد اقتصادی، کمک در راستای استخدام کامل، تعادل بیلاس تادیات، کاهش تورم، سالمیت نظام مالی، سیاست اسعاری و غیره می باشد، در چوکات سیاست های معقول اش کیفیت کاری را بلند برده و فعالانه عمل می نماید.

آمریت عمومی اداره خطرات مالی در کنار سایر شعبات در چوکات تشکیلات د افغانستان بانک دارای یک سلسله پلان ها و راهبرد ها است که با عملی نمودن آن در آینده، میتوان سیستم سالم مدیریت بانکی را در کشور به وجود آورد.

محترم رئیس کل د افغانستان بانک در اخیر سخنانش از تحقیقاتی که در بخش اداره خطرات مالی صورت گرفته بود، اظهار قدر دانی نمود.

محترم جهش آمر خطرات مالی سیمیناری را که پیرامون دریافت مودل های منطقوی در رابطه به اداره خطرات مالی تهیه نموده بود، جهت وضاحت بیشتر مفصلاً آنرا بر می شماریم.

در بحثی که پیرامون مودل های کشور های منطقه صورت گرفت، دیده شد که سیستم اداره خطرات در بانک های مرکزی کشور های پاکستان و هند تقریباً مشابهت های به مودلی دارند که قرار است به د افغانستان بانک ارائه و تطبیق گردد، در حالیکه در مالیزیا عین سیستم با تفاوت جزئی وجود داشت.

در این مودل ها مطالعه گردید که بانک های مرکزی کشور های نامبرده دارای دو بخش اداره خطرات بوده که بخش های خطرات مالی و خطرات غیر مالی را شامل می شوند که روی خطرات مارکیت، خطرات اعتباری، خطرات عملیاتی، خطرات اداره و مدیریت نهاد، خطرات تکنالوژی، خطرات قانونی، خطرات نقدینگی، خطرات شهرت و سیستم بانکی کار می نمایند. اداره خطرات در نهاد های متذکره بیشتر در راستای نیل به اهداف درازمدت نهاد ها کار و ماموریت دارند تا معیاری سازی، شفافیت، مؤثریت، استقلالیت و شهرت این نهاد را تقویت و حفظ نمایند. سیستم گزارش دهی اداره خطرات در این بانک ها از طریق کمیته اداره خطرات برای

هیئت عامل و هیئت نظار (شواری عالی) صورت می گیرد.

تداخل وظیفوی یکی دیگر از موضوعاتی بود که در سیمینار متذکره روی آن دقت و تمرکز صورت گرفت. تعریف خطوط واضح و مشخص کاری برای آمریت عمومی اداره خطرات مالی یکی از اولویت های تیم کاری اداره خطرات بوده که در راستای پیشبرد هر چه بهتر امور و اداره خطرات به شکل مؤثر مهمترین اصل این اداره را تشکیل میدهد. در گذشته یکی از مشکلات عمده این اداره نبود خطوط کاری واضح و مشخص بود که بالاثر آن تمام اجراءات این اداره با شعبات نظارت امور مالی و در حالت فعلی با اداره ناظر کل در تقابل و تداخل قرار دارد که این امر باعث می گردد تا خطرات برخاسته از فعالیت های د افغانستان بانک به صورت سیستماتیک مدیریت نشده و در نتیجه باعث بروز اختلاف نظر در سطح د افغانستان بانک گردد.

بنابر تحقیقات که صورت گرفت مودل قبول شده بین المللی که در این راستا راهکار های مشخصی را ارائه میدارد و با بکارگیری آن از انواع تداخل وظیفوی جلوگیری به عمل می آید، مورد بحث قرار گیرد. این مودل که زیر عنوان "سه خط اساسی دفاعی" یا Three Lines of Defense یاد می گردد، خطوط کاری بخش های مختلف را روشن و وضاحت می بخشد. این مودل از جانب انستیتوت بازرسان داخلی بر اساس معیارهای کمیته بازل طرح شده است که ذیلاً ارائه می گردد:

خط اول دفاعی: مدیریت های عملیاتی و بخش های اجرایی نهاد

در خط اول دفاعی تمام ساحات عملیاتی شامل بوده و مدیران، مسئول پیشبرد اقدامات طبق طرزالعمل ها، پالیسی ها، قوانین و

مقررات نافذه مربوطه می باشند. از جانب دیگر مدیران عمومی بخش های عملیاتی مسئولیت دارند تا سیستم های کنترل داخلی را به صورت دقیق در نظر گرفته و تمام اجراءات کاری خویش را مطابق آن عملی نمایند. همچنان فهم و درک کارمندان بخش های عملیاتی از طرزالعمل ها، لایحه وظایف، مقررات و اجراءات مربوط به سیستم کنترل داخلی از وظایف و مسئولیت های آمرین بخش های مربوطه می باشد.

خط دوم دفاعی: بخش اداره خطرات و تطبیق قوانین

خط دوم دفاعی شامل اداره خطرات و تطبیق از قوانین می باشد. اداره خطرات به عنوان خط دوم دفاعی مسئولیت دارد تا سیستم اداره خطرات را که تمام فعالیت های بانک شامل آن می باشد را احیا نموده و در چگونگی تطبیق آن سایر شعبات بانک را همکاری نماید. همچنان بعد از مطالعه تمام پالیسی ها و طرزالعمل های بخش های مختلف بانک، به شناسایی، اندازه گیری، کنترل و گزارشدهی خلا ها و نواقص به هیئت رهبری د افغانستان بانک اقدام نموده؛ اصلاحات مشخص را مطابق بهترین شیوه های بانکداری و مطابق رهنمود های کمیته بازل عیار گردانند. این پروسه، اداره انواع گوناگون خطرات را در یک بانک احتوا می نماید که از خطرات عملیاتی، تکنالوژی، اداره و مدیریت و قانون شروع شده الی خطرات مالی، خطرات مارکیت، خطرات سیالیت، خطرات اعتبارات، شهرت و غیره را در بر می گیرد.

بخش سوم دفاعی: تفتیش داخلی (اداره ناظر کل)

خط سوم دفاعی اداره مستقل تفتیش داخلی بوده که طبق یک پلان منظم تمام بخش های بانک را به صورت مستقلانه تفتیش نموده از صحت و سلامتی اداره و همچنان موجودیت

سیستم اداره خطرات، درست بودن تمام پالیسی ها و پروسیجرهای شعبات و اجراءات منظم مطابق به قوانین و مقررات و سیستم گزارش دهی مؤثر که در راستای نیل به اهداف عمده د افغانستان بانک در کوتاه مدت و دراز مدت می باشد، هیئت عامل و شورای عالی د افغانستان بانک را اطمینان می دهند.

مدل ارائه شده اداره خطرات در چوکات د افغانستان بانک

هدف از تأسیس اداره خطرات در چوکات د افغانستان بانک همانا ایجاد خط دوم دفاعی بوده تا خلای که میان بخش های اجرایی، عملیاتی و بخش تفتیش داخلی وجود دارد، بر طرف گردد. بدون شک احیای این امر نیازمند تلاش ها و کار دوامدار روی اساسات و بنیاد این بخش بوده که باید به صورت مسلکی و معیاری با آن برخورد صورت گرفته و این بخش ایجاد گردد. طرح آمریت عمومی اداره خطرات شامل دو بخش عمده است که ذیلاً معرفی می گردد:

I. خطرات مالی:

خطرات مارکیت: شامل خطرات نرخ مبادله، خطرات نرخ ربح، خطرات نرخ سرمایه

- خطرات سیالیت یا نقدینگی
- خطرات سیستم
- خطرات اعتبارات

II. خطرات غیر مالی:

- خطرات عملیاتی
- خطرات اداره مدیریت
- خطرات قانونی
- خطرات تکنالوژی معلوماتی

از نظر گزارشدهی بخش اداره خطرات به کمیته اداره خطرات (Risk Management Committee) که در رأس آن رئیس کل د افغانستان بانک قرار خواهد داشت، صورت خواهد گرفت.

ترتیب پلان استراتژیک برای اداره خطرات، طرح چارچوب کاری اداره خطرات و نقش آن در د افغانستان بانک، ترتیب لایحه وظایف و طرزالعمل ها برای این اداره، بلند بردن ظرفیت تخصصی و مسلکی کارمندان اداره خطرات، ایجاد کمیته اداره خطرات در چوکات د افغانستان بانک و ایجاد میکانیزم مؤثر گزارشدهی از جمله پلان های کوتاه مدتی هستند که این اداره در نظر دارد تا در سال پیشرو، در کنار سایر فعالیت ها، روی آن تمرکز نماید.

د افغانستان بانک به حیث بانک مرکزی کشور بمنظور استقلالیت، شفافیت، شهرت و مؤثریت در انجام وظایف اساسی و بنیادی اش که همانا ثبات قیمت ها، کمک در راستای رشد اقتصادی، کمک در راستای استخدام کامل، تعادل بیلانس تادیات، کاهش تورم، سیاست اسعاری و غیره می باشد، در چوکات سیاست پولی کیفیت کاری را بلند برده و فعالانه عمل می نماید.

آمریت عمومی اداره خطرات مالی به حیث یکی از دیپارتمنت های کلیدی در چوکات تشکیلات د افغانستان بانک دارای یک سلسله پلان ها و راهبرد های استراتژیک است که با عملی نمودن آن در آینده میتواند سیستم سالم مدیریت بانکی را در کشور به وجود آورد.

تیم کاری جدید اداره خطرات متعهد و مصمم است تا خطوط، مسیر و دورنمای این اداره را به صورت واضح ترسیم نموده و اداره خطرات را به یک شعبه فعال تبدیل و جایگاه و نقش آنرا در د افغانستان بانک و نظام مالی کشور تثبیت نمایند. □

د ادارې او حساب داری او د سوداګرۍ د مسلکي انستیتیوتونو ۵۳ تنو محصلینو ته تصدیق لیکونه ووپشل شو

کړي او له تحصيلي مؤسسو څخه نوي فارغ شويو ځوانانو ته ارزښتناکه خدمتونه وړاندې کړي. د غونډې په پای کې د افغانستان بانک د دویم مرستیال ښاغلي عیسی خان طراب لخوا ګډون کوونکو ته تصدیق لیکونه ووپشل شو. □

له همدې امله د ۱۳۹۴ کال د مرغومي په ۱۴ نېټه ګډون کوونکو ته د تصدیق لیکونو د وپشلو په مناسبت غونډه جوړه شوې وه چې د افغانستان بانک دویم مرستیال ښاغلي عیسی خان طراب د تصدیق لیکونو د وپشلو پر مهال د روزنې او د مسلکي ظرفیتونو د لوړولو د ارزښت په اړه د خبرو په ترڅ کې وویل چې د افغانستان بانک تل هڅه کړې ده څو په اوسنیو معیارونو برابر عصري روزنیز پروګرامونه هغه محصلینو لپاره چې د افغانستان بانک ته د پرکټیکې دورې د بشپړولو لپاره ورپیژندل کیږي، برابر

کابل، ۱۳۹۴ د مرغومي ۱۶ - د کارکوونکو د ظرفیت لوړول د افغانستان بانک د استراتیژیک پلان درېم اصل جوړوي، د دې اصل له مخې د افغانستان بانک د بشري منابع لوی آمریت د ادارې او حساب داری انستیتیوت او د سوداګرۍ مسلکي انستیتیوت ۵۳ تنو محصلینو ته په بیلابیلو برخو کې د افغانستان بانک د کارکوونکو د ودې او روزنې په مرکز کې یو میاشتنی لنډ مهاله روزنیز پروګرامونه په لار اچولي او د افغانستان بانک د نورو شعبو په همکارۍ یې روزنه ورکړې ده.

عواید دولت طی سال مالی ۱۳۹۴ به ۱۲۰,۷۵ میلیارد افغانی رسید

تلاش می نمایند تا در منابع عایداتی تزئید بعمل آید و دولت را از وابستگی به کمک های جامعه جهانی رهایی بخشد. دولت افغانستان طی بیشتر از یک دهه گذشته سعی نموده تا از طرق مختلف بر منابع عایداتی کشور بی افزاید که می توان بشکل مختصر از چند دستاورد و همچنان کار های که در آینده از آنها نیز جهت جمعآوری عواید استفاده صورت خواهد گرفت، یادآوری کرد:

۱. گسترش تجارت بین المللی: افغانستان برای گسترش تجارت بین المللی با تعدادی از کشور ها موافقت نامه هایی را امضاء نموده است که می توان از موافقتنامه های انتقال برق از آسیای میانه به پاکستان یادآوری کرد که از این رهگذر افغانستان در آینده می تواند سالانه ۴۵ میلیون دالر حق

میلیون دالر کمک صندوق بین المللی پول را نیز جلب نماید.

جهت وضاحت بیشتر موضوع باید گفت که عواید افغانستان در سال ۱۳۸۸ به ۶۸ میلیارد افغانی، در سال ۱۳۸۹ به ۸۰ میلیارد افغانی، در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۰۰ میلیارد افغانی، در سال ۱۳۹۱ به ۷۲ میلیارد افغانی، در نُه ماه اول سال ۱۳۹۲ به ۸۴ میلیارد افغانی و در سال مالی گذشته به ۱۰۰.۵۳ میلیارد افغانی می رسید.

هویداست که عواید دولت جمهوری اسلامی افغانستان از منابع چون تجارت بین المللی، محصول انواع خدمات، تعرفه های گمرکی، مالیات، ترانزیت، استخراج معادن و غیره بدست می آید، بنابر آن ادارات ذیربط دولت جمهوری اسلامی افغانستان جهت افزایش عواید دولت به ایجاد و گسترش منابع عایداتی سعی و

افزایش عواید دولت طی بیشتر از یک دهه گذشته برای سال مالی ۱۳۹۴ بی سابقه گفته شده است و نظر به پیش بینی ها و هدف تعیین شده ۲۱ درصد افزایش را نشان می دهد.

عواید دولت الی ماه عقرب سال مالی ۱۳۹۴ به ۹۴ میلیارد افغانی می رسید و توقع می رفت که الی اخیر سال مالی ۱۳۹۴ به ۱۱۴.۲ میلیارد افغانی برسد، اما خوشبختانه که در اخیر سال مالی به ۱۲۰.۷۵ میلیارد افغانی رسیده است که ۶ میلیارد افغانی بیشتر از هدف تعیین شده بوده و ۲۱ فیصد افزایش را در مقایسه با عواید سال قبل نشان می دهد که این امر یک موفقیت بزرگ برای دولت جمهوری اسلامی بشمار می رود، البته در نتیجه این دستاورد وزارت مالیه جمهوری اسلامی افغانستان توانسته است تا مبلغ ۷۵

است. دولت جمهوری اسلامی افغانستان برای تزئید عواید کشور با قاچاق و قاچاق بران جدی گرفته تا عواید از این مدرک در خزانه دولت بریزد.

۷. ترانزیت انتقال گاز تاپی: افغانستان منحنی پل ارتباطی میان کشور های آسیای میانه و جنوب آسیا، یگانه راه کوتاه جهت انتقال گاز از ترکمنستان به پاکستان و هند از راه افغانستان می باشد که از این رهگذر کشور می تواند تا در پهلوی سایر منابع عایداتی، منفعت خوبی را نصیب شود و سالانه حدود چهارصد میلیون دالر درآمد بدست آورد.

باید گفت که قسمت زیادی از مصارف افغانستان از طریق کمک های مالی جامعه جهانی بخصوص کشور های تعهد کننده تأمین می گردد که این کمک ها به مرور زمان کاهش یافته و دولت افغانستان مکلف است تا منابع عایداتی خود را نسبت به گذشته توسعه بخشد، محو فساد از سایر بخش های اقتصادی که خواست و آرزوی همه افغان ها است، نظارت از فعالیت های منابع عایداتی کشور، توسعه و گسترش منابع عایداتی جدید و شفافیت فعالیت های منابع عایداتی همه و همه در افزایش عواید کشور کمک نموده و دولت را در تأمین بودجه عادی و انکشافی کشور در دراز مدت بی نیاز می سازد. □

یما عقیف

منابع:

۱. www.fvp.gov.af

۲. www.mof.gov.af

۳. www.darivoo.com

های عدلی و قضایی مورد بازپرس قرار دهد که این کار در جمعاوری عواید کمک زیاد می نماید.

۴. ایجاد اتاق تجارت مشترک: بعضاً تجار افغان در زمان انتقال اموال با مشکلاتی روبرو می شوند که نمی توانند اموال تجاری را از کشور به خارج و یا برعکس انتقال دهند که این مشکل نه تنها به تاجر ضرر وارد می کند، بلکه در قسمت بلند رفتن قیمت ها نیز بی تأثیر نیست. بناً ایجاد اتاق مشترک تجارت بین کشور های منطقه سبب رفع مشکلات شده و در زمینه انتقالات اموال تجاری دو طرف مفید واقع شده و همچنان در انکشاف و توسعه تجارت دو طرف ممد خواهد بود که در نتیجه تأثیرات مثبت را روی عواید ملی کشور می گذارد.

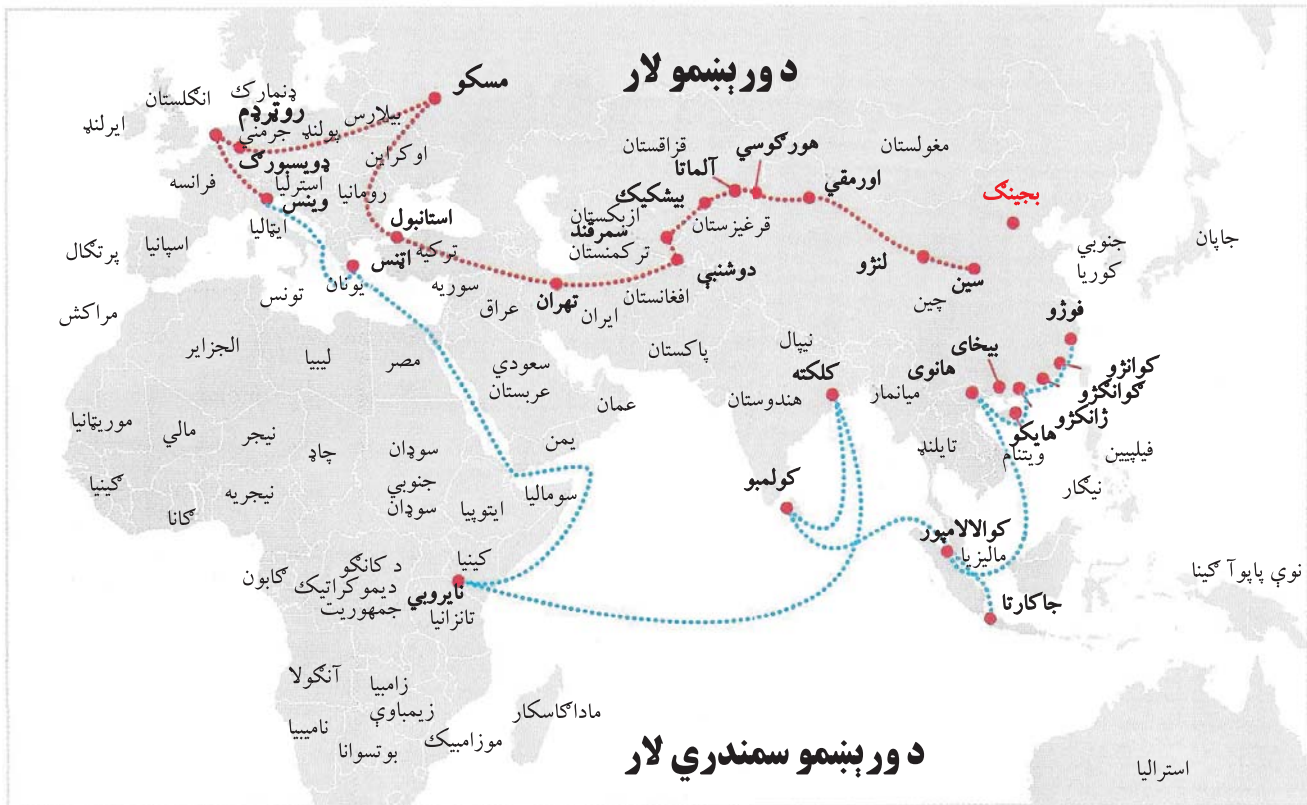
۵. ایجاد و توسعه سرک های حلقوی و راه آهن: با توسعه خطوط آهن و سرک های حلقوی طبعاً روند تجارت رونق یافته و سبب افزایش درآمد ملی می گردد، احداث خطوط آهن و سرک های حلقوی جهت توسعه تجارت و کمک به منابع عایداتی، فراهم آوری زمینه سرمایه گذاری برای سکتور خصوصی که زمینه افزایش عواید را مهیا می سازد.

۶. جلوگیری از قاچاق کالاها: بدون شک تعدادی از قاچاقبران، کالا های مورد نیاز کشور را از راه قاچاق وارد کشور نموده که هیچ نوع محصولی از ورود آن نمی پردازند که این موضوع در کاهش عواید دولت نقش داشته

ترانزیت به دست بیاورد. بناً افغانستان منحنی نقطه اتصال کشورهای آسیانه میانه با جنوب آسیا در قسمت زمینه سازی برای انتقال اموال تجاری، خط لوله گاز و ... جایگاه خود را احراز نموده و امید می رود تا در آینده درآمدی زیادی نصیب کشور گردد.

۲. ایجاد بندهای برق: افغانستان در حال حاضر برق مورد نیاز خود را از کشور های همسایه مرفوع می سازد که می تواند با اعمار بندهای جدید برق که چندی آن روی دست است و بازسازی بندهای برق که در اثر جنگ ها تخریب گردیده اند، مشکلات کشور را از برق وارداتی رفع نماید و پولی را که برای برق وارداتی به کشور های همسایه می پردازند، به خزانه دولت در جمع عواید کشور تحویل نمایند.

۳. محو فساد: افغانستان طی بیشتر از یک دهه گذشته دستاوردهای چشمگیری در بخش های اقتصادی داشته است، ولی علی الرغم دستاورد ها؛ فساد مالی یکی از چالش های بود که سبب کاهش سرمایه گذاری ها، کاهش فعالیت های پروژه های انکشافی و اقتصاد کشور شده و در نتیجه کاهش عواید کشور را در پی داشت. دولت افغانستان متعهد است تا با فساد مبارزه جدی نموده و برای شفاف سازی جمعاوری عواید کشور اشخاص فاسد را که در هر بخشی از نظام حکومت جمهوری اسلامی ایفای وظیفه می نمایند، شناسایی و از طریق ارگان

د چین د ورېښمو نوې لار؛ د افغانستان، سیمې او نړۍ اقتصادي او سوداګریزې اړیکې پیاوړې کوي

وروستۍ برخه

د افریقا د تجربو کارول

د یو شمېر شنونکو په وینا، افریقا د چین پانګونو ته ښه راغلاست وایي، خو دا پانګونې په افریقا کې ځینې وختونه یو لړ پېچلتیاوو او تعاوني حالات رامنځ ته کوي.

په Ernst and Young بانک کې د آسیا او ارامه اقیانوس د مالي خدمتونو لوی شریک او د نړیوالې بیمې رهبر کیت پوګسون (Keith Pogson) وایي "که رښتیا ووايم، په افریقا کې د

محصولاتو ځینې معیارونه په لومړیو کې د نورو بازارونو په پرتله کم ؤ. خو اوس مهال افریقا له محلي او چینایي منابعو څخه لوړ کیفیت لرونکي او ترکیبي محصولات ترلاسه کوي." همدا ډول افریقا د چین له نویو روشنو څخه د سیاست ترڅنګ په اقتصادي برخو کې هم کار اخلي. چین خپلې څېړنې په دې برخه کې له دې امله چې دا پروژې د محلي او چینایي منابعو یو ځای کولو ته اړتیا لري، پیل کړي دي.

ښاغلی پوګسون (Pogson) وایي "د محلي کارګرانو په کارولو یا ګمارولو سره به د چینایي پانګوالو او کوربه هېواد ترمنځ اړیکې لا پیاوړې شي". کوم هېواد چې له ډېرې مودې راهیسې د چین د پانګونو محتاطه دی، د سریلانکا هېواد دی. د سریلانکا هېواد پخواني ولسمشر ښاغلي ماهیندا راجاکسا (Mahinda Rajapaksa) له پکینګ سره خپلې اړیکې ټینګې ساتلې وې، خو اوسني ولسمشر ښاغلي

نهم کال، یوسلو درېمه ګڼه د ۱۳۹۴ کال د مرغومي میاشت

(Maithripala Sirisena) د بهرنیو اړیکو د تنوع او پراخولو لپاره حد ټاکلی دی. هغه همدا ډول د کلمبو د بناري بندر پروژه او د چین د اړیکو د کمپنیو د ودانیز شرکت چارې د ناسم جواز او نه تصویب پر بنسټ ځنډولي دي.

د چین د مخابراتي کمپنۍ (CCC) په بیانیه کې راغلي دي چې " دې شرکت د بندرونو، لیږدونو او هوايي ډگر د وزارت لخوا د درخواست شویو اسنادو د چمتو کولو لپاره ټول لازم اقدامات له ترلاسه شوې خبرتیا سره سم تر لاس لاندې نیولي دي. د چین د مخابراتو کمپنۍ د هېواد د نافذه قوانینو په پام کې نیولو سره د سترو پراختیایي پروژو په برخه کې د دولت صادر شوې لازمي لارښوونې تعقیبوي.

اغلی لیونجر (Levinger) وایي " یوه خبره په یاد ولری چې په بېخبنسټیزو پروژو کې دا ډول سترې پانګونې ډېری اوږد مهاله او سترې وي او کیدای شي سیاسي خطر ونه هم تر شاه ولري. "

د یو اقتصادي کمربند لپاره د یوې لارې پروژه ورو ورو پر مخ وړل کیږي، د آسیا د پرمختیایي بانک د ختیځې آسیا د ادارې لوی مدیر د ښاغلي ایومي کونیشی په وینا د دې لارې جوړیدل به د هغو هېوادونو د مناسبو ګټو لپاره هم ډېره ارزښت ولري چې د چین او د اروپایي ټولنې ترمنځ واقع دي. هغه همدا ډول زیاتوي " کله چې خلک د اقتصادي اړیکو په اړه خبرې کوي، نو هیڅوک نه غواړي چې منځني حالت غوره کړي، هغه حالت کوم چې تجربو ثابت

کړی دی. دا هېوادونه غواړي پوه شي چې په هغه کې کوم شیان مونږ لپاره ډېر مهم دي. مونږ باید ډاډه شو چې اقتصادي اړیکې، هر شخص ته ګټه رسوي. خو دا کار اسانه هم نه دی.

په سیمه کې د یوې رسمي او موثقي سرچینې له قوله، د منځني آسیا تر ټولو ستراتیژیکه سیمه مرکزي آسیا ده، چېرته چې له ډېر پخوا راهیسې په استخراجي صنایعو کې د چین د موجودیت په اړه اندیښنې موجودې وي. ښاغلی پوګسون (Pogson) زیاتوي " په انرژۍ کې د پانګونې معاملې ښایي د زوړ پایپ لیکو د سیاست له امله ډېرې ترینګلې شوي وي. "

د مرکزي آسیا پوښتنې

د یو شمېر شنونکي په وینا، سره له دې چې مرکزي آسیا او چین د یو بل ګټو ته ژمن دي. خو بیا هم دا دواړه هېوادونه یو بل ته د سترو اقتصادونو د لاسرسۍ لپاره وړاندیز کوي. چین د مرکزي آسیا له طبیعي منابعو او خوراکي توکو څخه ګټه ترلاسه کوي. په ورته وخت کې چین د ورېښمو د لارې لږ تر لږه ۱۶ میلیارده امریکایي ډالره مالي منابع د مرکزي آسیا د بېخبنسټیزو جوړوښتونو له پراختیا څخه ترلاسه کوي.

ښاغلی پوګسون (Pogson) وایي " زه فکر کوم چې د مرکزي آسیا اقتصادونه به " د ورېښمو د نوې لارې د طرحې " په عملي کیدو کې ګټونکي وي - چې له امله به یې دا هېوادونه د سوداګرۍ په برخه کې هغه څه ته لاسرسۍ پیدا کړي چې له دې وړاندې یې ورته لاسرسۍ نه

درلوده. "

په همدې ترتیب، د ښاغلي براون په وینا د چین او د مرکزي آسیا سیاسي اړیکې کولای شي د دې لارې پر سر مذاکرې کم رنگه کړي. د هغه په وینا " که په حقیقت کې ستونزه دومره جدي نه وي چې له امله یې په یو بل باندې د دوي اعتماد کم او د ګډه کلتور شتون له منځه یوسي. خو دا نوی نوبت یعنې د ورېښمو د نوې لارې جوړیدل کولای شي تاریخي، کلتوري او رواني توپیرونه روښانه او په ډاګه کړي. چین په آسانی سره نشي کولای له مرکزي آسیا سره د هغو سیمو د امنیت په اړه خبرې اترې وکړي کومې سیمې چې د تل لپاره حتی د چین امپراطورۍ ته هم ګواښ ګڼل کیږي. " د یوه کمربند، یوې لارې طرحه " د بشپړ یووالي ښه بېلګه یا طریقه ده چې ښایي عملي کول یې دومره سخت او ستونزمن هم نه وي په کومه اندازه چې دوي فکر کوي. "

د ورېښمو په لار باندې د قزاقستان تمرکز

په مرکزي آسیا کې د ستر اقتصاد په توګه، قزاقستان د سوداګرۍ او پانګونې په برخه کې د چین یو مهم شریک ګڼل کیږي. د ۲۰۱۵ کال په مارچ کې د قزاقستان او چین ترمنځ ۳۳ تړونونه د ۲۳.۶ میلیارده ډالرو په ارزښت لاسلیک شوي دي. په ۲۰۱۳ میلادي کال کې د چین او قزاقستان ګډه سوداګري او پانګونه په ټولیزه توګه ۲۴.۱ میلیارده ډالرو ته رسیږي.

قزاقستان لپاره د بیا رغونې او پراختیا د

اروپايي بانک (EBRD) مدیر ښاغلي جانت هکمن Heckman Janet وایي " دوه کاله مخکې، زه په قزاقستان کې د چین د کونسلگرۍ لیدنې ته تللی وم، خو د سوداگرۍ د بهیر او همدا ډول په دې اړه چې د بیا رغونې او پرمختیا اروپايي بانک (EBRD) څنگه کولای شي په هغه کې ونډه واخلي، خبرې وکړې. دوي یو وخت له یو بل سره ډېرې ښې اړیکې درلودې چې اوس مهال هم سره نږدې اړیکې لري."

په هاروارډ پوهنتون کې سترو څېړونکو هر یو ښاغلي هوی ژانګ او ښاغلي یانشینگ بای (say Hui Zhang and Yunsheng Bai) وایي " په نړۍ کې د اورانیومو د ستر تولیدونکي هېواد په توګه، قزاقستان د چین تر ټولو مهم تولیدونکی هېواد دی. چین د خپلې اتومي انرژۍ تولیدي موخو ته د رسیدو لپاره تر ۲۰۵۰ کاله پورې ۵۰۰،۰۰۰ او ۱ میلیون ټنو ترمنځ اورانیومو ته اړتیا لري. چین به په ۲۰۵۰ کال کې هغه اندازه اورانیومو ته اړتیا ولري چې اوس مهال یې ټوله نړۍ ورته لري."

د نفتو او ګازو په سکتور کې، چین د قزاقستان په نفتو او ګازو کې ۲۴ سلنه پانګونه کړې. میرمن هکمن وایي " په ځانګړې توګه دوي به اجازه ورکړي خو ګاز په پایپ لیکو کې له ترکمنستان څخه د قزاقستان له لارې ترانزیت کړي."

سربېره پر دې، دوه کاله مخکې د چین د نفتو ملي شرکت د قزاقستان د کاشاګان د خزر د بحر په پروژه کې د ۸.۳۳ سلنې ونډې په درلودلو سره په ټولیزه توګه ۵

میلیارده امریکایي ډالره ترلاسه کړي، چې دا کار په اصل کې د هند د نفتو او طبعي ګازو لپاره ځانګړی ارزښت درلوده. هغه زیاتوي " زه ګمان لرم چې دا کار به له چین سره د دوه اړخیزو اړیکو په پایله کې شوی وي."

چینايي شرکتونه همدا ډول د قزاقستان په بېخښتیزو پروژو کې په کار بوخت دي. له پنځو پیژندل شویو ائتلافونو څخه د یو سوداګریز ائتلاف لخوا د آلماتا چار چاپېره حلقوي سرک د ۱ میلیارد ډالرو په ارزښت جوړ او ګټې اخیستنې ته وړاندې شو، د دې ترڅنګ د قزاقستان د پلازمینې الماتا د موټرو تر ټولو ستر حلقوي سرک د یو چینايي شرکت لخوا جوړ شوی دی.

د میرمن هکمن په وینا، په ورته وخت کې، د خوراکي توکو تامینول، چین لپاره یوه مهمه موضوع ده او همدا ډول د چین دولت په قزاقستان کې د کرنیز پوتانسیا پراخوالي ته ليواله دی. نوموړې زیاتوي "چې د قزاقستان په شمال کې د غنمو او غلو او دانو او په سویل کې د خوراکي غوړي، پنبې، میوې او سبزیجاتو په پام کې نیولو سره زه تمه لرم چې چین به د کرنې په سوداګرۍ کې تر ټولو زیاته پانګونه وکړي."

د اغلې هکمن په وینا؛ برعکس قزاقستان هم د چین په بندرونو کې پانګونې کوي. همدا ډول د قزاقستان مواصلاتي لارې، چین له منځني ختیځ سره نښلوي.

د منځني ختیځ لاسوهنې

بله مهمه موضوع چې په ایران پورې اړه لري هغه د ایران پر وړاندې د ډېرو

لویدیځو قوتونو لخوا د بندیزونو د ټیټوالي په برخه کې پرمختګونه دي. که چېرې د دې هېواد اقتصادي اړیکې د روان کال له هستوي (اتومي) تړون وروسته ښې شي، نو ایران به د چین په اقتصادي کمربند او د یوې لارې په استراتیژۍ کې کولای شي ښه رول ترسره کړي. میرمن هکمن وایي "چې ایران د ورېښمو په پخوانۍ لار کې مهم رول درلوده او کیدای شي چې د ورېښمو په اوسنۍ نوې لار کې هم فعال رول ولوبوي." د ورېښمو د لارې په اوږدو کې د ریل پټلیو مواصلاتي لارې چې ایران له قزاقستان او د بندر عباس له لارې د خزر له نوې لارې سره تړي، شتون لري.

ښاغلی براون وایي؛ د چین تر نیمایي زیات وارداتي نفت له منځني ختیځ څخه راوړل کيږي او چین له ایران، مصر او سعودي عربستان سره سترې سوداګریزې راکړې او ورکړې لري.

پاکستان همدا ډول د ورېښمو د لار د تقاطع هغه ځای دی چې چین له منځني ختیځ سره نښلوي. که چېرې دا پروژه عملي بڼه غوره کړي نو د ۴۶ میلیارد ډالرو په ارزښت د چین او پاکستان د اقتصادي کوریدور له جوړیدو سره به چین د یو بهرني هېواد د اقتصادي پراختیا او سوداګریزو راکړو او ورکړو تر ټولو ستر هېواد وي.

میرمن لیوینجر وایي؛ دا طرحه د چین د شمال ختیځ، ګواد او د پاکستان د ګرمو اوبو د بندر ترمنځ ۳۲۰۰ کیلو متره سوداګریزه لار رانغاړي او د منځني ختیځ

لپاره یو لړلید ګڼل کیږي چې د چین هېواد لخوا په لار اچول کیږي. هغه زیاتوي خو دا هم چین لپاره ډېر مایوسه کوونکي ده چې د سیمې له سیاستونو څخه ګټه ترلاسه نه کړي. همدا ډول چین د انرژۍ په برخه کې د اقتصادي کریدرو له ستونزو سره د مبارزې لپاره خورا زیات بلقوه ځواک لري.

اروپايي ټولنه د ودې په حال کې ده که چېرې د چین او مرکزي آسیا یو کمر بند، د یوې لارې پروژې په چټکۍ سره وده وکړي، ورته موضوع د اروپا لپاره نه پلي کیږي، بلکې دا موضوع د اصلي سوداګریزې لارې عمده موخه جوړوي. د یو اروپايي کمېسیون د راپور له مخې د اروپايي ټولنې او چین ترمنځ د پانګونې د هوکړه لیک په اړه یوازې رسمي مذاکرې ترسره کیږي چې موخه یې د پانګونو خپلواکه کول او د پانګونې لپاره د یو ساده او خوندي قانوني اډانې جوړول دي. د بازار د برخه اخیستونکو په وینا د یو کمر بند، یوې لارې د پروژې په اړه د دوي رسمي خبرو اترو ته اوس هم وخت شته. په آسیا کې میشت یو رسمي چارواکی وایي "زما په اند چې دا هوکړه لیکونه به لومړۍ د چین له ګاونډیو هېوادونو سره نهایي کیږي او وروسته به د اورپايي ټولنې په لور حرکت کوي."

په همدې ترتیب، د ۲۰۱۵ میلادي کال په جون کې د اروپايي ټولنې او چین په لویه غونډه کې دواړو اړخونو یوه ګډه بیانیه خپره کړه چې په کې ویل شوي ؤ چې دوی کولای شي د چین او اروپايي ټولنې د ګډې پانګونې په وسیله د یو کمر بند او

یوې لارې پروژه تأمین کړي. په دې بیانیه کې د دواړو اړخونو لخوا د مواصلاتي لارې د ښه والي او له نوي مواصلاتي طرحه سره د چین او اروپايي ټولنې ترمنځ سیمو د پراختیا او ودې په موخه هوکړه وشوه. د یو شمېر شنونکي په وینا؛ همدا ډول د آسیا د بېخښتونو د پانګونې په بانک AIB کې د اروپايي ټولنې ۱۷ غړي شامل دي چې د یو کمر بند، یوې لارې طرحه په اروپايي ټولنې او چین پورې اړه لري. د اروپا د ټولنې کمېسیون په دې اړه نظر ورکولو ته حاضر نه ؤ.

د چین داخلي پرمختیا له نړېوالې همکارۍ سربېره، د یو کمر بند، یوې لارې طرحه، د چین د داخلي پرمختیا لپاره هم ډېره مهمه موضوع ده. د تاریخ له مخې د ساحل تر څېرمه سیمې د ودې او پرمختیا په حال کې دي په داسې حال کې چې لویدیځې او شمال ختیځې سیمې ورسته پاتې دي.

خو د یو کمر بند، یوې لارې په پروژه کې د چین ۱۸ ایالتونه شامل دي چې د دې ایالتونو ښارونه به ډېر ژر د ریل پټلۍ په مرکز بدل شي او د خپلو بندرونو د بېخښتونو د جوړیدو ګواه به وي. حتی محلي بانکونه هم کوبښ کوي خو په دې پروژه کې ونډه ولري.

د آسیا د پرمختیايي بانک یو کارکوونکی ښاغلی کونیشي وایي "ډېری لږ پرمختللي ایالتونه یا سیمې لکه؛ د سین کیانګ خپلواکه سیمه (Xinjiang)، د ینان (Yunnan) ولایت، د (Guangxi) ازاده سیمه او د مغولانو داخلي خپلواکه سیمه اوس مهال په ټولیزه توګه د خپلو

پرمختیايي ستراتیژیو لپاره د سیمه ایزو همکاريو یووالي ته ژمن دي. همدا ډول دوی تمه لري چې د سیمه ایزې همکارۍ کچه او په دې برخه کې د مرکزي دولت ملاتړ زیاتوالی ومومي.

په سین کیانګ کې، له پخوا راهیسې د مسلمانانو او په ترکی ژبه د خبرو کوونکو نژادي قومونو، اویغورها او پکن ترمنځ اړیکې کړکېچنې دي. خو د سین کیانګ او قزاقستان ترمنځ د سوداګریزو اړیکو ټینګښت کولای شي د دوی ترمنځ سوله او روغه او جوړه رامنځ ته کړي. میرمن حکمن وایي "په کومه اندازه چې تاسې خپلې سوداګرۍ او تولید ته زیاتوالی ورکوی، په هماغه اندازه د چین د پولو شاوخوا سیمو اوسیدونکو ته د اقتصادي څرنګوالي یا وضعیت د ښه والي به برخه کې هیلې پیدا کیږي."

د یو کمر بند، یوې لارې طرحه د چین د پولو دننه او بهر له بالقوه سترې پرامختیا سره سم د عصري زمانې د نړیوالې همکارۍ تر ټولو لویه هیله لرونکې بیلګه ده. اوس هم لا وخت شته، خو که چېرې سوداګریزې اړیکې په مناسبه او متعادل توګه ترسره شي، د ورېښمو د نوې لار د پروژې د بشپړتیا تر ټولو ستره ننګونه د دویمې نړیوالې جګړې وروسته د نړۍ جغرافیايي او اقتصادي سمون ګڼل کیږي. ■

سرچینه:

The Bankers September 2015

افغانستان عضویت سازمان تجارت جهانی را حاصل نمود

جهانی تحولات عمیق بر
سکتور اقتصادی افغانستان
همگام با کاروان پیشرفت
جهانی رونما خواهد
گردید. عضویت افغانستان
در سازمان تجارت جهانی
رسیدن به اهداف
استراتژیک اقتصادی و
زمینه خوبی پیدایش شغل

افغانستان در ماه قوس ۱۳۹۴ در دهمین
نشست وزیران عضو سازمان تجارت
جهانی که در کنیا برگزار گردیده بود،
عضویت کامل سازمان تجارت جهانی
(WTO) را حاصل نمود که قبل بر این،
افغانستان به حیث عضو ناظر در سازمان
تجارت جهانی اشتراک می نمود. سازمان
تجارت جهانی در این نشست برای
افغانستان پنج سال فرصت را در نظر گرفته
است تا تمام قوانین تجارتی خود را مطابق
با معیارهای این سازمان عیار نماید. توسعه
سیاسی، فراهم آوری زمینه فعالیت شرکت
های تولیدی، اصلاح ساختار اقتصادی،
رشد صنعت و بهبود تکنالوژی، اصلاح
نظام ارزی، حمایت و فعالیت سکتور
خصوصی، ایجاد شرایط رقابتی، بلند بردن
ظرفیت مدیریتی، تعدیل تعرفه های
گمرکی و حذف بیروکراسی در
گمرکات از جمله مواردی اند که سازمان
تجارت جهانی از آن حمایت می کند.

کسب عضویت افغانستان در این سازمان و
عیار نمودن مسایل تجارتی کشور مطابق به
قوانین سازمان تجارت جهانی، راه را برای
سرمایه گذاری داخلی و خارجی و
گسترش روابط تجارتی با اضافه تر از یک
صد و شصت و دو مارکیت جهانی می
گشاید. با پیوستن به سازمان تجارت

بیلانس تجاری ۹۵ درصدی تا حدود
جبران خواهد شد، زیرا ۹۷ در صد
مراودات تجاری در جهان به وسیله
کشورهای عضو این سازمان صورت می
گیرد. میزان تأثیر گذاری تجارت بر بهره
وری عوامل تولید در کشور و به دنبال آن
بر رشد اقتصادی زمانی قوی تر خواهد
بود که توأم با انباشت سرمایه انسانی در
کشور باشد. ترکیب سرمایه انسانی و
انتقال تجارب عملاً بالای بخش های
تجاری کشورها تأثیرات مؤثری دارد و بر
رشد اقتصادی کشورها اثر مثبت وارد می
کند، توانایی جذب تکنالوژی های قابل
انتقال در جریان فعالیت های تجارتی
امکان پذیر است که این روند به عوامل
مختلفی مثل ظرفیت های اجتماعی یک
اقتصاد بستگی دارد و ظرفیت اجتماعی
یک اقتصاد در واقع از طریق سرمایه

برای اتباع افغانستان خواهد بود و رشد
اقتصادی کشور را سریع تر خواهد
ساخت، در کنار آن مشکلات ترانزیتی
افغانستان با کشورهای همسایه به ویژه
با پاکستان که عضویت سازمان تجارت
جهانی را دارد، رفع خواهد گردید.
دسترسی و سهولت به بازارهای خارجی،
جلب بیشتر سرمایه گذاران، امکانات
استفاده از مشوره ها و سیستم حمایتی
برای حل اختلافات تجاری، توسعه
صادرات محصولات داخلی، ارتقای
کیفیت و بسته بندی کالا های صادراتی با
استندرد های پذیرفته شده، اصلاحات
سیستم های حمایتی اقتصادی و کاهش
فساد اداری از مزیت های سازمان تجارت
جهانی می باشد. آگاهان به این باور اند
که با پیوستن افغانستان به سازمان تجارت
جهانی وضعیت اقتصادی کشور و کسر

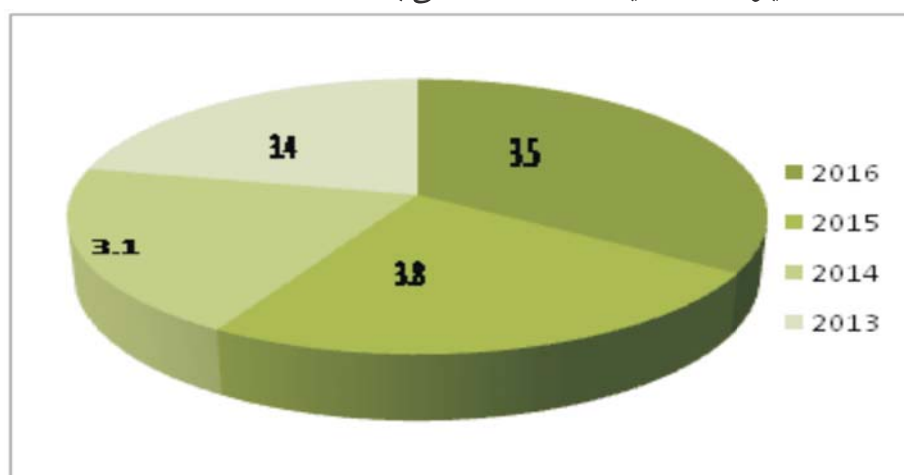
انسانی آن جامعه تعیین می شود.

تجارب کشور های انکشاف یافته نشاندهنده آنست که مسایل تجاری تحت یک نظام معین باعث رشد اقتصادی شده و فرصت را برای سرمایه گذاری ها فراهم می سازد. عضویت افغانستان در سازمان تجارت جهانی، این کشور را قادر خواهد ساخت تا از ابزار های کاری این سازمان جهانی در جهت تثبیت حقوق ترانزیتی، تجارتی و دستیابی به مسیر بهتر اقتصادی و میکانیزم خوب ترانزیتی برای کالا های تجاری نایل گردد و کشور های همسایه که عضویت سازمان تجارت جهانی را دارند مکلفیت خود بدانند تا شرایط را برای ترانزیت اقتصادی افغانستان فراهم نمایند.

در موافقتنامه سازمان تجارت جهانی در قبال افغانستان تذکر یافته است که این سازمان در جهت رسیدن به خود کفایی و رشد متوازن صنایع داخلی افغانستان، یک سلسله امتیازات فوق العاده را قایل شده است، از جمله نرخ تعرفه های گمرکی که افغانستان میتواند تحت فیصله های

سازمان تجارت جهانی برای حمایت از صنایع داخلی اعمال نماید، بالا تر از نرخ است که در حال حاضر بر روی کالا های وارداتی به افغانستان عملی می گردد. همچنان کشور های عضو سازمان تجارت جهانی تعهد نموده اند که افغانستان را در تحقق ریفورم مؤسساتی، حکومتداری خوب و مبارزه با فساد اداری همکاری نمایند تا از این طریق دولت قادر گردد که هر چه سریعتر با معیار های بین المللی تجارت آزاد همگام شود. یقیناً که اصلاحات همه جانبه مسایل تجارتی افغانستان با داشتن بستر حقوقی مؤثر، نیروی کار فعال و وافر و منابع زیر زمینی باعث خواهد شد تا سرمایه گذاران بیشتر از پیش به سرمایه گذاری در افغانستان تمایل نشان دهند که این روند در راستای کاهش فقر، بیکاری و رشد اقتصادی بسیار ممد واقع خواهد شد.

گراف ذیل نشاندهنده فیصدی نرخ رشد حجم تجارت طی سال های ۲۰۱۳-۲۰۱۵ و پیش بینی سال ۲۰۱۶ در جهان می باشد.

آگاهان به این باور اند که پروسه جهانی سازی و جهانی شدن اقتصاد را می توان در سازمان تجارت جهانی جستجو نمود، زیرا با رشد تجارت در یک کشور سطح زندگی شهروندان افزایش یافته و در کنار آن در فراهم آوری اشتغال، افزایش عواید، بهره برداری کامل و معقول از منابع جهانی، افزایش مبادلات، بهبود نظام تجاری با همسایه ها و کشورهای صنعتی بی تأثیر نخواهد بود.

سازمان تجارت جهانی یک سازمان بین المللی است که قوانین جهانی تجارت را تنظیم و اختلافات تجاری بین اعضا را مطابق به قوانین تجارت جهانی حل و فصل می نماید و مقر آن در ژینو، سویس قرار دارد و تا حال ۱۶۱ کشور عضویت این سازمان را بدست آورد اند. ■■

بایانی

منابع:

۱. سایت رسمی اداره امور ریاست جمهوری اسلامی

افغانستان www.gmic.gov.af

۲. فرهنگ اقتصاد بازار با اصول اجتماعی ترجمه

محترم نور عباد

۳. سازمانهای مالی و پولی بین المللی اثر خانم

سرکار نقدی و پوهندوی استاد مسعود

۴. www.bbc.com

۵. www.wto.org

۶. Spmb.blogfa.com

په ۲۰۱۵ میلادي کال کې د مقام له مخې د ۲۰ سترو هېوادونو د اسلامي بانکدارۍ د ټولیزه شتمنیو ډله بندي

د مالي له وړکړې مخکې د گټې له پلوه د اسلامي بانکدارۍ ۲۵ تر ټولو غوره مالي ادارې
(چې ټولې مالي ادارې رانغاړي)

درجه	اداره	هېواد	د مالي له وړکړې مخکې گټه (په میلیون ډالره)	د سټي له مخې بدلونونه
۱	د الرجهي بانک (Al Rajhi Bank)	سعودي عربستان	۹۸۱،۸۸۲	۰۹،۸-
۲	ملت بانک (Mellat Bank)	ايران	۹۴۰،۱	۵۱،۱۳
۳	د دبي اسلامي بانک (DIB)	عربي متحده امارات	۷۶۸،۰۰	۶۴،۱۰
۴	د پاسارگاد بانک (Pasargad Bank)	ايران	۶۶۳،۰۰	۷۰،۶۲-
۵	د کويت مالي مؤسسه (KFH)	کویت	۶۳۳،۰۰	۱۸،۳۲
۶	د راکيات بانک (Bank Rakyat)	ماليزيا	۶۱۳،۰۰	۲۶،۵-
۷	د کوپراتيوي بي سي کمپني (CCI)	سعودي عربستان	۵۶۰،۱۲	۱۱،۱۲
۸	مصرف الريان/ الريان بانک	قطر	۵۵۴،۰۰	۱۶،۱۴
۹	د ابو دوبي اسلامي بانک (DIB)	عربي متحده امارات	۴۷۶،۰۰	۲۰،۸۱
۱۰	د قطر اسلامي بانک (QIB)	قطر	۴۶۹،۰۰	۳۰،۶۴
۱۱	د ايران د صادراتو بانک (BSI)	ايران	۴۴۶،۰۰	۴۴،۱-
۱۲	د تجارت بانک (TB)	ايران	۴۳۳،۰۰	۵۷،۰۹
۱۳	د بحرين البارکا بانکي گروپ (ABG)	بحرين	۳۷۵،۰۰	۵،۹۳
۱۴	پارسين بانک (Parsian Bank)	ايران	۴۴۸،۰۰	۷۵،۴۷-
۱۵	آلینما بانک (Alinma Bank)	سعودي عربستان	۳۳۷،۰۰	۲۶،۲۲
۱۶	د کوپراتيوي بي سي لپاره د سعودي عربستان بانک (BUPA)	سعودي عربستان	۳۰۱،۳۸	۱۰۲،۶۸
۱۷	د ايران اقتصاد نوين بانک (ENB)	ايران	۲۳۶،۰۰	۱۳،۴۱-
۱۸	د البلاد بانک (AB)	سعودي عربستان	۲۳۰،۰۰	۱۵،۵۶
۱۹	BIMB Holding، بانکوې مرکزي شرکت	ماليزيا	۲۲۹،۰۰	۵۳،۶-
۲۰	د قطر ترپوال اسلامي بانک، دوحه	قطر	۲۲۶،۰۰	۹،۷۱
۲۱	سینا بانک (Sina Bank)	ايران	۲۰۳،۰۰	۱۴،۶۹
۲۲	بروا بانک (Barwa Bank)	قطر	۱۹۵،۰۰	۴۱،۳۰
۲۳	د مصر فيصل اسلامي بانک (FIB)	مصر	۱۷۸،۹۰	۱۶،۱-
۲۴	کارآفرين بانک (Karafarin Bank)	ايران	۱۷۰،۰۰	۳۳،۷-
۲۵	الجزيره بانک (Al Jazira Bank)	سعودي عربستان	۱۵۲،۰۰	۱۴،۱۲-

د اسلامي بانکدارۍ ۱۰ تر ټولو غوره او د چټکې ودې درلودونکي مالي ادارې

درجه	مالي اداره	هېواد	د اسلامي بانکدارۍ شتمني (په میلیون ډالره)	د سټي له مخې بدلونونه
۱	السلام بانک (Al Salam Bank)	بحرين	۵۲۰،۰۰	۷۹،۶۸
۲	الريان بانک (د بریتانیا پخوانی اسلامي بانک)	بریتانیا	۱۰۱۲،۶۶	۷۶،۰۹
۳	د کوپراتيوي بي سي لپاره د سعودي د BUPA روغتيايي شرکت	سعودي عربستان	۱،۲۶۱،۰۲	۷۰،۵۳
۴	سيتي بانک/ بانک شهر (City Bank)	ايران	۵۱۰۷،۱۳	۶۳،۸۹
۵	توريزم بانک (tourism Bank)	ايران	۲،۹۶۹،۸۰	۶۲،۹۴
۶	اجمان بانک (Ajman Bank)	متحده امارات	۳۰۵۸،۲۱	۵۸،۳۵
۷	د صنعت او کانونو بانک (IMB)	ايران	۸۹۰۰،۵۶	۵۷،۷۶
۸	سمن بانک (Saman Bank)	ايران	۷،۸۸۶،۱۸	۵۲،۱۸
۹	د سرمايي بانک (Capital Bank)	ايران	۴،۷۸۵،۹۱	۴۸،۸۸
۱۰	دي بانک (Day Bank)	ايران	۳،۹۷۸،۸۴	۴۸،۵۹

* په شتمني کې له ۵۰۰ ملیونه ډالرو زیات

۱۰ د چټکې ودې درلودونکي اسلامي ادارې

درجه	مالي ادارې	هېواد	د اسلامي بانکدارۍ شتمني (په میلیون ډالره)	د سټي له مخې بدلونونه
۱	حبیب بانک (Habib Bank Limited)	پاکستان	۱،۱۵۹،۶۷	۱۲۷،۳۱
۲	د ماليزيا د صادراتو-وارداتو بانک (EIBM)	ماليزيا	۷۸۱،۱۴	۵۲،۸۸
۳	مسقط بانک (Muscat Bank)	عمان	۱،۱۲۲،۶۳	۴۳،۰۱
۴	ملي سوداگريز بانک (NCB)	سعودي عربستان	۴۶۳،۶۵۶۱	۳۸،۸۲
۵	د سعودي هلندي بانک (SHB)	سعودي عربستان	۸۵۶،۰۰	۳۱،۹۹
۶	د سعودي د بانکوې بانک (SIB)	سعودي عربستان	۸،۱۵۸،۱۳	۳۱،۵۵
۷	د ماليزيا پرمختيايي بانک (Pembangunan Bank)	ماليزيا	۲،۱۰۵،۱۵	۲۶،۸۰
۸	سهمه مالي گروپ (Sama Bank)	سعودي عربستان	۱۸،۳۳۳،۸۷	۲۵،۷۷
۹	د عرب ملي بانک (Arab National Bank)	سعودي عربستان	۱۷،۶۶۶،۶۷	۲۵،۱۹
۱۰	آر اېچ بي بانک (RHB Capital)	ماليزيا	۱۰۰،۳۳۷،۶۱	۲۳،۹۶

* په شتمني کې له ۵۰۰ ملیونه ډالرو زیات

منبع: The Banker (November 2015)

ایران
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۳۱۶،۲۳۳ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۲۸
د مسلمانانو شمېر: ۷۷،۶۸۵،۵۲۰
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۹۹

پاکستان په ۱۰
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۱۰،۱۰۱ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۱۹
د مسلمانانو شمېر: ۱۷۸،۶۵۳،۲۷۴
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۹۶.۵%

بنګله دېش ۸
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۲۲،۲۹۸ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۲۴
د مسلمانانو شمېر: ۱۴۳،۸۲۹،۴۱۴
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۹۰.۸%

تایلند ۱۷
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۳،۷۹۷ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۱
د مسلمانانو شمېر: ۳،۶۹۷،۲۶۳
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۵.۵%

ماليزيا ۳
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۲۰۶،۳۰۹ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۳۷
د مسلمانانو شمېر: ۱۹،۹۵۴،۱۹۹
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۶۶.۱%

اندونېزيا ۹
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۲۱۰،۴۴ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۵۶
د مسلمانانو شمېر: ۲۱۹،۹۴۶،۶۵۳
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۸۷%

پرواني ۱۵
* د اسلامي بانکدارۍ ټولیزه شتمني په میلیون ډالره: ۵۰،۲۵ ډالره
د هغو ادارو شمېر چې د اسلامي بانکدارۍ خدمتونه وړاندې کوي: ۱
د مسلمانانو شمېر: ۳۱۷،۸۲۷
د ټولیزه وګړو د سټي له مخې: ۷۵.۱%

مختصری در رابطه به وضعیت اقتصادی پاکستان

بی ثباتی های سیاسی در این کشور سبب شده تا سرمایه گذاران بین المللی با اطمینان کامل نتوانند به سرمایه گذاری پردازند و زمینه را برای بهره برداری خوب اقتصادی فراهم نمایند. از اینکه اقتصاد پاکستان یک اقتصاد خدماتی می باشد، آگاهان به این باور اند که تولید در رشد اقتصادی این کشور نقش چندانی نداشته و تنها در سکتور زراعت به ویژه کشت برنج سهم اندک را ایفاء می نماید. از همین لحاظ نرخ رشد تولید ناخالص داخلی این کشور با گذشت هر سال کاهش را نشان می دهد. بر اساس ارقام ارائه شده سازمان ملل متحد، فقر در پاکستان با گذشت هر روز افزایش می یابد. همچنان کمبود ذخایر انرژی که به مشکل بیکاری افزوده، اوضاع اقتصادی و سیاسی این کشور را وخیم تر کرده است. کمبود برق و گاز طبیعی برای تولید، سبب شده تا تعداد زیاد مردم پاکستان بیکار شوند. همچنان نرخ تورم دو رقمی پاکستان سبب شده است تا بسیاری از خانواده ها توانایی و یا قدرت خرید مواد غذایی را از دست دهند که وضع موجود تأثیرات ناخوشایندی را روی مزد کارگران نیز داشته است.

بانک جهانی ضعف مدیریت دولتی، فساد مالی و هدفمند نبودن نظام مالیاتی را علت اصلی ضعف اقتصاد پاکستان می دانند و بحران انرژی را

پاکستان با مساحت ۸۰۳۹۴۳ کیلومتر مربع در جنوب آسیا موقعیت دارد و نفوس آن اضافه تر از ۱۷۳ میلیون نفر می باشد، حدود ۷۱ درصد مردم این کشور در روستا ها و ۲۹ درصد شهر نشین می باشند. معادن، صنعت، زراعت و مالداری اساس اقتصاد پاکستان را تشکیل می دهند. بخش صنایع این کشور را ذوب آهن، ماشین سازی، اسلحه سازی، پالشگاه نفت، صنایع کوچک دستی در بر می گیرد. زراعت در اقتصاد پاکستان ۲۹ درصد تولیدات ناخالص ملی، ۲۶ درصد تولید ناخالص داخلی و ۷۰ درصد صادرات (به ارزش ۲۰۲ میلیارد روپیه) این کشور را احتواء می کند.

اقتصاد پاکستان در دو دهه اخیر نسبت بی ثباتی های سیاسی، اقتصادی و بحران های منطقه ای و بین المللی، افزایش نفوس و شاخص قیمت ها به ویژه در بخش های انرژی فراز و نشیب های فراوانی را تجربه کرده است. گروه تحقیقاتی Euro Asia که در رابطه به ثبات اقتصادی و سیاسی قاره آسیا و اروپا فعالیت می نماید، طی بررسی، پاکستان و تعدادی از کشورهای دیگر را از بی ثبات ترین اقتصاد ها معرفی نموده است و در این تحقیق ۲۰ فکتور تأثیر گذار در بخش های حیاتی از جمله سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ... را مورد بررسی قرار داده است.

بزرگترین مانع پیشرفت این کشور وانمود می نمایند. پیش بینی میشود که بی ثباتی، وضع نا به سامان اقتصادی و کسر بودجه در عرصه تجارت باعث می شود تا پاکستان در آینده نزدیک نسبت مشکلات شدید اقتصادی به تعهدات خویش در قبال مردم و جامعه جهانی عمل کرده نتواند. گر چه میزان بدهکاری این کشور از صندوق بین المللی پول مقدار هنگفت می باشد، اما گفته می شود بار دیگر درخواست قرضه را به این موسسه بین المللی ارائه نماید. پاکستان با مشکلات زیادی از عواید ناخالص داخلی فقط ۹ در صد مالیه اخذ میدارد که این مبلغ نسبت به سایر کشور ها در پائین ترین سطح قرار دارد، زیرا اکثر مؤسسات اقتصادی از اشخاص زورمند و کسانی اند که در دولت آن کشور به کرسی های بلند کار می کنند و فرار مالیاتی دارند. همچنان گفته میتوانیم که در بسیار بخش ها تعیین اندازه مالیات و جمعآوری عواید، فساد اداری و عوارض تخنیکی وجود دارد که مشکلات ناشی از این بی ثباتی باعث رکود در روند جمعآوری مالیات گردیده است. دیده شده است که چند سال اخیر پاکستان به عوض افزایش مالیات و جمعآوری آن به طور شفاف و تلاش در زمینه بکار گیری سایر چشمه های عایداتی، کسر بودجه خویش را از طریق قرضه بانک مرکزی و چاپ پول های جدید مانند پنج هزار روپیه گی و ده هزار روپیه گی جبران کرده است که این اقدام باعث افزایش سریع تورم تا ۱۱ در صد و

بالا تر از آن شده و به ارزش روپیه پاکستانی و کنترل قیم صدمه شدید وارد نموده است. از سوی دیگر جامعه جهانی به ویژه ایالات متحده امریکا کمک خود را به این کشور کاهش داده و احتمال می رود که مشکلات اقتصادی این کشور افزایش یابد.

از نظر اقتصادی، راه اندازی و عملی شدن پروژه تاپی (انتقال گاز ترکمنستان از مسیر افغانستان به پاکستان و هند) اهداف چشمگیری در خصوص فقر زدایی، کاهش نرخ بیکاری، افزایش ذخایر انرژی و رفاه اقتصادی این کشور خواهد آورد و این امر در صورتی امکان پذیر است که سیاست های اقتصادی بهتری در خصوص تداوم این پروژه دنبال شود و ثبات سیاسی و امنیتی را در قبال داشته باشد. سال قبل پاکستان قرضه ۶.۷ میلیارد دلاری را از بانک جهانی دریافت نمود تا بر اساس آن زمینه را برای سرمایه گذاری خارجی، تقویت ثبات اقتصادی و رشد اقتصادی پاکستان با در نظر داشت همه شاخص های اقتصادی مهیا سازد. یقیناً با تطبیق پروژه تاپی گام بزرگی در جهت رشد اقتصادی منطقه به ویژه کشور های افغانستان، پاکستان و هند برداشته خواهد شد. اما گفته می شود تا حال در جهت کاهش نرخ تورم، بیکاری، فقر و افزایش تولید ناخالص داخلی پاکستان هیچ حرکتی انجام نشده است. ذخایر ارزی پاکستان با دریافت قرضه های جامعه جهانی به ۱۵ میلیارد دالر امریکایی افزایش خواهد یافت، در حالیکه در شرایط کنونی

ذخایر ارزی پاکستان به بیش از ۱۲ میلیارد و ۹۰۰ میلیون دالر تخمین می شود. پاکستان به منظور تقویه بنیه های اقتصاد خویش در تلاش بهبود روابط تجاری با کشور های همسایه است تا بتواند از این طریق در شاخص های مهم مانند نرخ رشد، میزان تورم، پرداخت بدهی ها، ذخایر ارزی، تجارت و ... تغییرات محسوسی بیاورد و سعی بخرج می دهد تا از مسیر افغانستان روابط تجاری با کشور های آسیایی میانه و روسیه داشته باشد که یقیناً با بکارگیری پروژه تاپی و تغییر سیاست های اقتصادی؛ پاکستان این روابط را میتواند گسترش دهد، زیرا چندی قبل پروژه تاپی من حیث بزرگترین پروژه در منطقه افتتاح گردید که موازی به آن انتقال فایبر نوری (انترنت) و برق هم عملی میگردد که کمک بزرگی در عرصه ذخایر انرژی می باشد و همچنان برای بلند بردند ظرفیت کاری کارمندان رشته های گاز، برق، انترنت و چگونگی ذخایر انرژی از کشور های هند، پاکستان و افغانستان مراکز آموزشی در ترکمنستان ایجاد خواهد شد که این روند گام بزرگی در جهت رشد اقتصاد کشورهای شامل پروژه تاپی و منطقه خواهد بود و امیدواری های را برای بهبود اقتصاد پاکستان به همراه خواهد داشت. □

بایانی

منابع:

- 1- www.darivoo.com
- 2- www.bbc.com/persian
- 3- www.hawzah.net/fa
- 4- dailyafghanistan.com

د پیسو د نړیوال صندوق اجرائیه رئیسې سره د بانکر مجلې ځانگړې مرکه

شوی و، په دې موده کې د نرمښت غوره کولو په حال کې دی؟ آیا د پیسو نړیوال صندوق د نوي ډول منل شویو اصولو یعنی د ۲۱ پېړۍ سیاسي اصلاحاتو قرباني شوی دی؟

د پیسو د نړیوال صندوق اجرائیه رئیسې کریستین لگارد پر دې ټینګه ده چې د مالي مشمولیت او د عوایدو د توزیع د

په داسې حال کې چې دغه بنسټیز اصول لاهم پرځای پاتې دي یو ډول نوي مسایلو د پیسو نړیوال صندوق د خبرو اترو اجندا ته ځان ورنږدې کړی دی چې د نابرابرۍ، د اقلیم بدلون او د جنډر مسايل په ځان کې رانغاړي. آیا دغه اویا کلنه اداره چې په ۱۹۴۴ کال کې د Bretton Woods کنفرانس پسې جوړ

د پیسو نړیوال صندوق د بدلون په حال کې دی. د پیسو نړیوال صندوق پالیسي چې په تاریخ کې د اقتصادي منل شویو اصولو د بنسټ په توګه پېژندل شوی دی په کلکه د کسر پر کمولو، د پیسو د ارزښت پر کمولو، د مالي مرستو (اعانو) او خصوصي کولو پر کمولو باندې ټینګار کړی دی.

نوي لیبرالي ارزښتونو او د آزاد بازار او د آزاد سوداګرۍ د پخواني ارزښتونو ترمنځ ناجوړښت او تناقض نشته دی. نوموړې د جون میاشتې په یوه وینا کې داسې وویل "په زیاترو حالاتو کې بهې وزله او د منځني طبقې کورنیو دا درک کړی دی چې یوازې سخت کار او تصمیم د دوی د معیشتي پایښت لپاره کافي نه دي. زیاتره یې اوس پر دې قانع شوي دي چې په سیستم کې یو نه یو ډول لاس وهل شوی دی او د همدې لپاره له غیر معمول مسایلو سره مخ شوی دی".

دا شان خبرې د پیسو د نړیوال صندوق د هغو کین پاله منتقدانو ته اشاره کوي چې له اوږدې مودې راهیسې استدلال کوي چې د دې ادارې دارو (لارې چارې) په کلکه زیانمنوونکي دي او د درملنې په اندازه زیان هم رسولی شي. د ۱۹۹۰ لسیزې په وروستیو کې په آسیایي کړکېچ په تېره بیا په سهېلي کوریا کې د دې ادارې رول لوبول یوه توده او د بحث وړ موضوع پاتې شوې وه.

خو د پیسو نړیوال صندوق په کافي چټکۍ سره په بدلون کې دی څو مخ پر وده بازارونو کې له دغو او نورو هغو منتقدانو سره هم نظره پاتې شي چې شکایت کوي چې اداري مدیریت او د سهمیه بندۍ سیستم چې د یو هېواد د اقتصادي پیاوړتیا پر بنسټ ولاړ دی او د

هغه د رایه ورکولو حقونه تعیینوي، د نړیوال اقتصاد د بدلېدونکي جوړښت له چټکتیا سره جوړښت روان نه دی؟ کله چې د پیسو نړیوال صندوق جوړېده نو د چین نړیوال صادراتو د نړۍ شاوخوا ۲ سلنه جوړاوه او اوس چې ۱۵ سلنه دی نو د پیسو د نړیوال صندوق سهميې هومره بدلون موندلی نه دی چې دغه شمېره څرګنده کړي. په پایله کې د چین په مشرۍ د آسیا د بېخ بنسټیزې پانګونې بانک او د BRICs په نوښت د نوي پراختیایي بانک په شان نوي پراختیایي بانکونه جوړ شول.

ځیني د نظر خاوندانو استدلال کړی چې دغه نوي بانکونه د دې لپاره طرح شوي چې د پیسو نړیوال صندوق ځای ونیسي. د جورج ډبلیو بوش پخوانی سلاکار فیلیپ مالګرین وینا نقل شوې چې وایي "چین او نور پرمخ تلونکي هېوادونو د پیسو د نړیوال صندوق په فعالیت کې د بدلونونو غوښتنه کړې وه خو له دغو بدلونونو څخه برخمنه شوي نه دي. نو ځکه هغوی لاره بېله کړې ده او یو بدیل یې طرح کړی دی چې هغه د آسیا د بېخ بنسټیزو پانګونو بانک دی. ناسمه درک نکړئ، دا بانک د دې لپاره جوړ شوی چې د پیسو نړیوال صندوق ځای ناستی شي، دا ټول تشکیلات او ترتیبات د دې لپاره دي چې پانګونې د چین بازارونو او د هغه پخپلو کمپنیو کې ورګډې شي.

آغلې لګارد په دې اړه وویل "زه فکر کوم چې د مخ پر وده هېوادونو بازار تصمیم نیولی چې په نړیوال اقتصاد کې خپل قانوني رول ولوبوي. او که هغوی خپل فعالیت، په ناستو کې څوکی ګانې، سهميې او څرګندونې په نړیوال اقتصاد کې له خپل رول لوبولو سره مناسبه ونه ویني نو ښه به دا وي چې په یو بل ځای کې هټی پرانيزي".

نوموړې زیاته کړه "زه فکر کوم چې دا تر یو اندازه د BRICs بانک، ورپسې د آسیا د بېخ بنسټیزو پانګونو بانک جوړېدو دلیل کېدای شي او دا چې په پایله کې مرکزي بانکونو ترمنځ د تعویضي لیکو دغه نوې شبکه رامنځ ته شي. زه فکر نه کوم چې دغه نوښتونه به حتماً د پیسو له نړیوال صندوق یا نړیوال بانک سره سیالي وکړي، بلکې د دې لپاره چې د دوهمې درجې سیستم په توګه په هغه صورت کې چې د پیسو نړیوال صندوق او نورې مهمې ادارې د مشمولیت لپاره کافي سمونونه وضع نه کړي او اقتصادي جوړښت په غوره توګه منعکس نه کړي نو هغه وخت به خپل مهم رول ښکاره کړي".

یوه مرستندویه تګلاره

آیا د پیسو نړیوال صندوق به پر دې غور وکړي چې په راتلونکي کې د آسیا اقتصاد سره د مالي مرستې په برخه کې د آسیا د بېخ بنسټیزو پانګونو بانک سره

همکاري وکړي؟

آغلې لگارد ځواب ورکوي چې "هو او نه". "زه فکر کوم چې له دغې بېلې شبکې سره به ډېره همکاري او همغږه فعالیت ولرو ځکه چې دا به زموږ یو طبیعي سیال پاتې شي. هلته له مخکې څخه سیمه ییز ترتیبات شتون لري، مهمه نه ده چې د Chiang Mai نوبت وي که د اروپا د ثبات میکانیزم وي، موږ له هغو سره په ګډه کار کوو او په سمه پوهاوي سره فعالیت وکړو چې دا د BRIC ادارې سره زموږ ګډ پلان او موخه ښکاره کوي. د آسیا د بیخ بنسټیزو پانګونو بانک یو بېل ډول اداره ده هغه ځکه چې پانګونه کوي. موږ پانګونه نه کوو بلکې پور ورکوو. موږ څارنه کوو او له هېوادونو سره په ستونزو او ناوړه حالتونو کې مرسته کوو. موږ د پانګونې دنده کې اخته نه یو".

آغلې لگارد د مدیریت په برخه کې د اصطلاحاتو په راوستلو کې د پاتې راتګ په هکله وویل "د مدیریت او د سهميې اصلاحاتو په اړه په ۲۰۱۰ کال کې تصمیم نیول شوی و چې باید تر ۲۰۱۲ کاله پورې پای ته رسېدلی وای.

نوموړې وایي "د دې ادارې ډېری غړو د خپلو هېوادونو په پارلمان کې د دغو دوو سمونونو بهیر بشپړ او تصویب کړی دی. د مدیریت د اصلاحاتو پر میز باندې د ټولو اقتصادونو استاذیتوب پیاوړی کوي

او د مخ پر ودې اقتصادونو بازار چې کمزوره استاذیتوب لري، غږونه اوچتوي او د سهميې اصلاحات د ادارې سهمیه دوه برابره کوي چې د ستونزې په صورت کې د غړو همکاري واقعي او تقویه کوي. اوس یو څو غړو دا تصویب کړی نه دی چې په دې ډله کې یو غړی ډېر مهم رول لوبوي چې هغه د امریکې متحده ایالتونه دي چې په دې اداره کې تر ۱۵ سلنې د رای ورکولو حق لري او له همدې کبله د دغه سمون د ردولو حق لري. ټولو غړو دا منلې، تصویب کړې او اړین مسایل یې اجرا کړي دي، خو اوس دغه بهیر د متحدو ایالتونو لخوا په واک کې نیول شوې ده".

بله مسئله دا ده چې آیا د چین renminbi پولې واحد به د پیسو د نړیوال صندوق د برداشت ځانګړي حقونو یا (SDR) په اسعارو کې چې پکې سهميې نومول شوي دي، ورګډه شي که نه. اوسمهال د برداشت ځانګړي حقونه د ډالرو، یورو، سټرلنګ پاونډ او ین څخه جوړ شوی دی.

نوموړې زیاته کړه "موږ باید هر پنځه کاله وروسته د اسعارو له ټولګې څخه لیدنې وکړو چې د برداشت د ځانګړي حقونو ارزښت تعینوي او هغه بهرنی اسعار دي چې څو لسیزې مخکې رامنځ ته شوي وو څو واحد یو ټوټه کوونکی پولې واحد وي او مهم اسعار د یو بل په

وړاندې متعادل کړي. دلته څو شرایط شتون لري چې باید تر کتنې لاندې ونیول شي. یو دا چې پولې واحد باید د صادراتو له پلوه مهم رول ولوبوي او د دغې پولې واحد درلودونکی هېواد باید په صادراتو کې مخکښه وي چې دا خبره له چین سره سمون خوري. بل شرط د همدې پولې واحد د آزاد معاملې وړ اړخ دی چې په ښکاره توګه تر کتنې لاندې دی او موږ به دا معلوم کړو چې آیا شرایط له تخنیکي پلوه پرځای شوي دي که نه. وروسته بیا بورډ پورې اړه لري چې په دې اړه تصمیم ونیسي چې د اسعارو په ټولګه کې د چین renminbi او بل داسې پولې واحد چې دغه شرایط پرځای کړي، ورګډه شي که نه".

نوی منځنی حد

د نړۍ د ودې او نابرابرۍ اړوند پوښتنې په برخه کې آغلې لگارد د هغه څه په اړه خبرې وکړل چې ورته "نوی منځنی حد" وایي چې د ټولو د ژوندانه کچې د لوړولو لپاره کافي نه دی. کلاسیک اقتصاد پوهان استدلال کوي چې د زیاتېدونکي نابرابرۍ لګښت چې د زیاتې ودې سره رامنځ ته کېږي د دې ارزښت لري چې د لرې کولو لپاره یې اداینه وشي او په پای کې ګټې یې لاپراخې ټولنې ته راننځي. خو آغلې لگارد بیا پر دغه نظر باور له لاسه ورکړی او استدلال کوي څه چې موږ وینو هغه برعکس

فرصتونو د نابرابرۍ، د کار په بازار کې د بشخو د ګډون کموالی او له حده زیات نابرابري مسایلو کې دننه شئ." د اقلیم بدلون هم داسې یوه موضوع ده چې پر ودې باندې فشار راوړي او لوی مالي بُعد لري. د بیلګې په توګه، کله چې له اغانو او مالي مرستو څخه پړاو په پړاو وتلو باندې کار کوو نو موږ نور هېوادونه په کلکه دې ته هڅوو چې هغه اېزار لرې کړي چې د اقلیم په بدلون کې مرستندویه نه پرې وځي او هم دا چې هغه عواید ورک کوي چې له روغتیا ساتنې، تعلیم او تولیداتو سره مرسته کوي."

هغه وایي چې "په عموم توګه یو ځلي فرصت شتون لري چې د پراختیا، د بې وزلۍ په وړاندې د مبارزې او د اقلیم د بدلون په برخو کې توپیر راوستل شي." "موږ د خپل پوهاوی او وړتیا په ساحه کې کوشن کړی دی چې دغه هدفونه ترلاسه کړو. زه نه غواړم چې له هغه څه دفاع وکړم چې په رښتیا یې ترسره کولی نشو. موږ پورونو او مالي مرستو ته د کم عایده هېوادونو لاسرسی تر ۵۰ سلنې پورې لوړ کړی دی او کله چې زیانمنوونکي او کمزوره حکومتونه له موږ څخه د ځانګړي کریدو تر شرایطو لاندې پور اخلي نو موږ د هغوی لپاره د ټکټانې نرخ صفر (۰) سلنه کوو، او موږ هڅه کړې ده چې پر هغو هېوادونو باندې

د دغې تحلیل په پام کې نیولو سره کېدای شي دا لږ حیراوونکی وي چې د پیسو نړیوال صندوق په خپل نوي تګلارې کې پر پراخو مسایلو لکه نابرابري، د اقلیم بدلون، مالي مشمولیت او جنډر مسایلو باندې بوخت دی. په جولای میاشت کې د پیسو نړیوال صندوق د پرمخ تلونکي هېوادونو لپاره امتیازي مالي پروګرامونه تصویب کړل خو ورسره مرسته وکړي چې د ۲۰۱۵ کال وروسته خپل دوامداره پراختیایي هدفونه (Sustainable Development Goals) ترلاسه کړي.

آغلې لګارد وایي "موږ پر دې ډېر فکر کوو چې دغه درې مسایل (د اقلیم بدلون، نابرابري او جنډر) د لوی اقتصاد د هغه ثبات موخه جوړوي چې مونږ تر تعقیب لاندې نیولی دی. او که تاسې د پیسو د نړیوال صندوق د (موافقت لیکونو) مادې وګورئ نو پیدا به کړئ چې موږ د ودې په اړه اندېښنه څرګندوو، مونږ د عاید په اړه اندېښنه څرګندوو او موږ د دندو په اړه اندېښنه څرګندوو."

نوموړې زیاتوي "که چیرې تاسې په دې اړه ژوره فکر وکړئ چې ولې د کار بازار ته لاسرسی کمزوره دی او دا چې ولې دوامداره او په زیاته اندازه متوازنه وده شتون نلري نو تاسې به هرو مرو د

روان دي او یوازې ستر ګټوونکي له دغه ودې څخه برخمنه کېږي. دا هغه حرکت دی چې د ودې ټولیز نرخ رابنکته کوي. نوموړې وایي "موږ اوس د روان کال لپاره د ۳.۳ سلنې ودې وړاندې وینه کړې ده، او د راتلونکي کال لپاره بیا ۳.۸ سلنه وده اټکل کړې ده. څه چې د پام وړ دی هغه دا دی چې موږ په تېرو څو کلونو کې څنګه نزولي بهیر سمولی شو، چې ښایي د وضعیت اعاده (بیا ښه کېدنه) څومره کمزوره، ورو او غیر متوازنه وه. موږ فکر کاوه چې د ژوره بحران وروسته چې د مالي او اقتصادي بحران یو ترکیب و، اقتصادي وضعیت به ډېر ژر بېرته اعاده شي او دغه وده او اعاده به له هغه څه ډېر لوی او ګړندی وي چې موږ اوس تجربه کوو.

آغلې لګارد زیاته کړه "تېر کال د ودې نرخ ۳.۴ سلنه و، روان کال هم ۳.۳ سلنه شوی دی، دا په دې معنا چې لږه اندازه رابنکته شوی دی او دا په واقعیت کې د هغه "نوي منځني حد" نښې نښانې دي چې ما ورته اشاره وکړه. دا حالت د ځینو بنسټیزو مسایلو څخه چې له ډیموګرافیکي موضوعاتو نیولی تر زېږېت او د پرمختګ د بېلابېلو پړاوونو ترمنځ د ښو او دوستانه اړیکو څخه نیولی تر خیالي مسایلو او د بحران تر پایلو پورې مسایلو له امله تقویه کېږي.

هر اړخیزه مسایل

د امتیازي شرایط په برخه کې تمرکز وکړو چې زموږ مرستې ته ډېره اړتیا لري".

د یونان مسئله

سره له ټولو پرمختګونو چې په دغو برخو کې ترسره کېږي، یوه مسئله چې د پیسو د نړیوال صندوق د مشرې په توګه په څلورو کلونو کې د آغلې لګارد لخوا په سر کې واقع کېږي هغه د یونان موضوع ده. یونان د پیسو د نړیوال صندوق په تاریخ کې لومړی پرمختللی هېواد دی چې د پور په بیا ورکړې کې پاتې راغلی دی او توانیدلی نه دی چې د هېواد مالي وضعیت بېرته خپل عادي حالت ته راوړي. د پیسو نړیوال صندوق باندې پر دې نیوکه شوې ده چې یونان سره له پور څخه د خلاصون لپاره هومره کافي مرسته کړې نه ده چې وکړی شي بېرته د خصوصي بازارونو وضعیت ته راستون شي.

د بانکر خپرونې د اګست میاشتې په ګڼه کې د بینک آف انګلینډ لوی مدیر ګبریل سترن استدلال کړی دی چې د پیسو د نړیوال صندوق پر بورډ باندې د اروپا واکمنۍ په دې کار کې د هغه د پاتې راتګ لامل شوی دی چې د یونان د پور ورکونکو یعنې د یورو سیمې نورو حکومتونو په اړه پیاوړی دریځ غوره کړي چې د پور په اندازه کې کافي تخفیف راولي.

آغلې لګارد بیا دغه موضوع په بېل ډول ګوري. نوموړې وايي "څه چې په ۲۰۱۰ کال کې له پور څخه د خلاصون لپاره د لومړي مالي مرستې ژر وروسته ورپېښ شول هغه د Lehman بحران دی. په دې وخت کې د پور بحران د برسېره کېدو یا د انکشاف په حال کې و او هم د یورو سیمې په کچه هېڅ فایر وال او دفاعي سیستم نه و. د اروپا د ثبات میکانیزم شتون نه درلود، د هغه هېڅ ډول موجود نه و. په هغه وخت کې د بحران سیستمي خطر ډېر زیات و".

هغه وايي "د دې لپاره چې په هغو ورځو کې د پور څخه د خلاصون لپاره مالي مرسته او د پور د جوړښت بیا جوړول په رښتیا ډېرې مهمې پوښتنې وو چې د یورو سیمې باید حل کړی وی او د دې لپاره چې پخپله یونان ورته پاملرنه ونکړی شوه نو ځکه د پیسو نړیوال صندوق اړ و چې په موضوع کې ورښکېل شي. وروسته بیا په ۲۰۱۲ کال کې د پور د جوړښت د بیا جوړولو په برخه کې جدي ګامونه اوچت شول او د خصوصي سکتور په بهیر کې لوی ګام واخیستل شو. زما د معلوماتو له مخې د خصوصي پور په برخه کې ۵۳ سلنه لغو اعلان شول او د پورونو ډېری برخه د عامه ادارو لخوا په لاس کې ونیول شوه چې اوس د دغه مسئلې لامل شوی دی". دا چې د یونان له بحران څخه څه

درسونه او عبرتونه اخیستل کېدای شي نوموړې ځواب ورکړ چې د سمو اطلاعاتو درلودل ډېر اړین دي، څه چې د یونان په برخه کې پېښې شول، سره له دې چې د حل لارې سیستم یې په واک کې درلود. دا هغه څه دي چې اوس د یورو په سیمه کې په سترګو کېږي. هغه وویل د دې ترڅنګ څه چې اړین دي په دې اړه واقع بینانه لیدلوری دی چې د بالقوه ودې او د سمون لپاره د انرژۍ له پلوه د څه شي تمه وشي.

هغه زیاته کړه "زما لپاره بنسټیز دلیل یعنې اخیستل شوی عبرت دا دی چې هېواد بېرته پر خپلو دواړو پښو باندې ودروو. یونان باید ټول ګران تصمیمونه ونیسي او د دې هیله شته چې دا کار وکړي. زه د تشکیلې سمونونو په اړه خبرې کوم، زه د ټولنې د کلتور د بدلولو په اړه خبرې کوم. د یونان بله موخه دا ده چې داسې مالي مرستې او د پور بیا ورکړې مسوولیت ته ورسېږي چې باید واقع بینانه وي، د پولې اتحادیې په چوکاټ کې د غړو ترمنځ یوه اندازه یوالي ته اړتیا لري چې تمه کېږي عملي شي". □

ژباړونکی: مسعود ودان

منبع: The Banker (September 2015)

د قانون د حکمونو رعایتول زموږ د ټولو ملي دنده ده

مبارزې، له استبداد او تبعیضه پرته د یو مدني ټولنې د جوړولو ترڅنګ هغه مواردو رانغاړي چې د هېواد د وګړو د راتلونکو حقونو د ضمانت لامل کیږي.

له همدې امله د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون او نورو قوانینو د حکمونو رعایتول د هر افغان ملي دنده ده خو د هغه په پلي کیدو سره دموکراسي، یووالی، عامه نظم، برابري او عدالت حاکم شي. ■

برابری په چاپیریال کې ژوند وکړي. د افغانستان د اسلامي جمهوریت اساسي قانون د ۱۳۸۲ کال د مرغومي په ۱۴ نېټه تصویب او د ۱۳۸۲ کال د سلواغې په ۶ نېټه توشیح شوی دی. دا قانون د اوسني وخت له غوښتنو سره سم چمتو شوی خو ټول افغانان وکولای شي په مطلوب ټوکه له ژوند څخه مادي او معنوي ګټه پورته کړي. د افغانستان اساسي قانون هغه موضوعاتو چې د افغانانو ترمنځ د ملي یووالي د ټینګښت، د ځمکنۍ بشپړتیا، د بی عدالتۍ او نابسامۍ پر وړاندې د

اساسي قانون د هېواد تر ټولو مهم سند دی چې نور قوانین د هېواد د وګړو د حقوقو د خوندیتوب، د عامه نظم او د نورو اقتصادي، ټولنیزو، سیاسي او فرهنګي موضوعاتو د رعایتولو په موخه د هغه په رڼا کې وضع کیږي. د افغانستان د اسلامي جمهوریت اساسي قانون چې د سیاسي اصولو، د اقتصادي نظام د جوړښت او مقام، د سیاسي ځواک د حدودو او داسې نورو مواردو ښکارندوی کوي، په دې موخه نافذ شوی څو د هېواد وګړي وکولای شي د ملګرتیا او

عوامل عقب مانده گی کشورهای روبه توسعه و راه بیرون رفت از آن

بخش اول

و یا غیر مستقیم توسط تعدادی از کشورهای استعمارگر می باشد. البته با دید وسیع رهیافت ما این خواهد بود که هنوز هم محل مناسب برای رقابت های قدرت های بزرگ هستند.

• حیات اقتصادی این کشورها با حیات اقتصادی کشورهای صنعتی نمایانگر تفاوت های زیادی است که از جمله، موجودیت انواع شیوه های تولید و معیشت سنتی در کنار شیوه های کم و بیش سرمایه دارانه و حتی صنعتی و تمرکز بخش اعظم فعالیت تولیدی در مواد خام زراعتی و معدنی (آنچه این

گرفت.

دید گذرا بر ویژه گی کلی کشورهای روبه توسعه

در گام نخست یک دید گذرا بر ویژه گی های کلی کشورهای روبه توسعه داشته و متعاقباً بر موضوعات ارزنده که تأثیر فراوان بر عقب ماندگی کشورهای روبه توسعه دارند و در نهایت بر راه حل ها برای بیرون رفت از این معضل می پردازیم:

• یکی از ویژه گی های کشورهای روبه توسعه همانا تحت سلطه بودن این کشورها طی چند قرن اخیر چه مستقیم

امروز در صحنه جهانی شکاف خیلی عمیق میان دو گروه از کشورها بر مبنای عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و به ویژه اجتماعی وجود دارد. البته این دو گروه (کشورهای روبه توسعه و کشورهای توسعه یافته) در ابعاد مختلف تفاوت های بیشتر را نمایان می سازند و در صورت تداوم این فرایند فاصله توسعه نیافتگی به حدی خواهد رسید که پر کردن آن برای کشورهای روبه توسعه ناممکن خواهد گردید. زیرا منابع و امکانات این کشورها نیز دستخوش فرسایش و تضعیف شدید قرار خواهد

کشورها توانایی صدور آن را دارند).

• بیشتر این کشورها در تجارت جهانی موقعیت نامساعدی دارند و معمولاً کسر تجاری خود را با فروش روز افزون مواد طبیعی و یا از طریق استقراض (یا هر دو) جبران میکنند.

• درآمد سرانه این کشورها (جز چند کشور استثنایی که از منابع غنی تر به ویژه نفت برخوردار اند) نسبت به کشورهای پیشرفته صنعتی در سطح خیلی پائین و نحو توزیع آن بسیار ناعادلانه است. همچنان بخش بزرگ از جمعیت این کشورها زیر خط فقر مطلق بسر می برند که گرسنگی و سوی تغذیه در این کشورها یک امر عادی می باشد.

• اغلب این کشورها با مسئله افزایش بیرویه جمعیت و پیامدهای منفی آن، از قبیل بیکاری و مهاجرت به شکل فزاینده مواجه اند.

• در اغلب این کشورها دولت نقش اصلی را در حیات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی ایفاء می کند و هم زندگی سیاسی در این کشورها بطور عمده غیر دموکراتیک است و قدرت سیاسی معمولاً بر پایه های نظیر نظامی گری، زورمداری، پدر سالاری، قبیله گرایی و شخصیت پرستی استوار است و همچنان خشونت و سرکوب از رایج ترین شیوه های حکومت ها می باشد.

• کشمکش های سیاسی در این کشورها معمولاً به شکل قومی، نژادی، مذهبی و محلی می باشد. در این کشورها مشارکت سیاسی عمومی یا محدود است و یا اینکه مستقیم بوسیله دولت برانگیخته هدایت می شود و یا به طور کلی مشارکت دموکراتیک و نهادینه زمینه ی برای بروز و ظهور ندارد.

• بسیاری از این کشورها بویژه طی چند دهه اخیر برخاستگاه مناسب برای شورش ها، انقلاب ها، کودتا ها، جنگ های داخلی و جنگ های منطقه ی بوده اند.

عوامل عقب مانده گی کشورهای روبه توسعه

عوامل عقب مانده گی کشورهای روبه توسعه معمولاً با مشخصه های ویژه ی تبارز می نماید. وابستگی اقتصادی به سمت محصولات ابتدایی کشورهای توسعه یافته، فراهم آوردن بازار مصرف این نوع کالاها، سنت گرایی بیش از حد، ساختار زندگی روستایی، رشد بالای جمعیت و فقر گسترده از جمله ویژه گی های این کشورها است.

از آنجائیکه اقتصاد کشور های روبه توسعه نیازمند کشورهای صنعتی و پیشرفته است، پس دارای تعداد محدودی از فعالیت های اقتصادی مُدرن می باشند که از جمله آن میتوان به استخراج معادن و کشت و زراعت اشاره نمود. البته باید گفت که کنترل و

پیشبرد فعالیت های اکثر کارخانه ها در دسترس فعالیت گاه های بزرگ خارجی می باشد که معمولاً قیمت محصولات در کشورهای رو به توسعه توسط خریداران کشورهای غربی تعیین گردیده و در نهایت تجارت کشورهای غربی فیصدی بیشتر درآمد کشورهای روبه توسعه را تشکیل میدهد.

بصورت خلص عوامل خیلی مهم و ارزنده عقب مانده گی کشورهای روبه توسعه را میتوان به صورت ذیل بیان داشت:

• افزایش جمعیت و بیکاری ها: افزایش جمعیت یکی از مشکلات بسیار جدی را در کشورهای روبه توسعه تشکیل میدهد که تقریباً تمام کشورهای روبه توسعه در نیم قرن گذشته به افزایش جمعیت و پدیده بیکاری ناشی از آن مواجه میباشند. معمولاً در کشورهای روبه توسعه میزان زاد و ولد بسیار بلند می باشد، از اینکه اکثر کشورهای روبه توسعه به زراعت مشغول کار هستند که داشتن پسر نوعی نعمت بر آنها محسوب میگردد، زیرا این پسران از سنین خُرد بازوی خانواده خود محسوب می شوند و برای معیشت خانواده ها کمک می نمایند. برعلاوه این موضوع، داشتن فرزندان (پسر زیاد) مایه ای حیثیت اجتماعی خانواده ها قلمداد می شود و در نهایت نوعی آرامش روانی را برای آنها در

برمیداشته باشد. یک موضوع مهم دیگر اینکه در کشورهای روبه توسعه پائین بودن سن ازدواج به ویژه برای بانوان امکان باروری آنها را چند برابر می سازد که خود تأثیر گذاری ویژه ی را بر افزایش جمعیت و میزان بیکاری در این کشورها دارا می باشد.

• **زیرساخت های اقتصادی:** تا قبل از نیمه قرن بیستم در اکثر کشورهای روبه توسعه اثر قابل ملاحظه ی از زیرساخت های اقتصادی همچون شبکه های حمل و نقل، ارتباطات، آب رسانی، تولید و توزیع انرژی (برق، نفت و گاز) و نهاد های آموزشی به چشم نمی خورد. به گونه نمونه تنها کمتر از هفت درصد از کل شبکه های راه آهن جهان در این کشورها قرار دارد و یا میزان سرانه وسایط در بسیاری از کشورهای روبه توسعه حدود یک پنجاه هم کشورهای پیشرفته می باشد. به طور کل، بخش از شبکه های حمل و نقل در کشورهای روبه توسعه که مرتبط به تجارت خارجی است تا حدودی توسعه یافته می باشد؛ در حالی که در بخش های بومی این کشورها این توسعه هنوز شکل نگرفته است، علاوه بر این، شبکه های موجود حمل و نقل داخلی در این کشورها ویژه گی دیگری نیز دارند که مربوط به توزیع نابرابر جغرافیایی و اجتماعی آن می باشد، طوری که شهر

های بزرگ تقریباً تمام امکانات و شبکه های مَدِرِن حمل و نقل را به خود اختصاص میدهند، اما روستا ها فاقد چنین امکانات شبکه یی می باشند. • **ارتباطات:** امکانات و شبکه های ارتباطی (مخابرات و رسانه های گروهی) در این کشورها نیز شبه شبکه های حمل و نقل آنهاست. در بسیاری از این کشورها تعداد روزنامه ها از یک یا دو نوع تجاوز نمی کند و تیراژ آنها نیز گاه به دو نسخه برای هر هزار نفر هم نمی رسد و همچنان شبکه های رادیو و تلویزیون نیز محدود است.

• **انرژی:** سهم کشورهای روبه توسعه در استفاده از منابع انرژی جهان به مراتب کمتر از کشور های پیشرفته است. با وجود این، در میان کشورهای روبه توسعه از نظر منابع و میزان تولید و مصرف انرژی تفاوت های زیادی وجود دارد، به گونه نمونه میتوان از کشورهای حوزه خلیج فارس و معدودی دیگر کشورها نام ببریم که دارای منابع غنی از نفت و گاز می باشند که البته بیشتر این کشورها تأسیسات کافی و یا سیاست های مناسب برای استفاده بهینه از این منابع را ندارند. تا چند دهه قبل از منابع نفتی آنها از طریق واگذاری امتیاز به شرکت های خارجی استفاده می شد و امروز نیز این منابع به طور عمده و به صورت خام به کشورهای بیشتر صنعتی صادر

می شود. در مقابل این بخشی از کشورهای روبه توسعه، بسیاری از این کشورها فاقد منابع انرژی مناسب، بویژه نفت و گاز هستند و خرید آن از خارج نیز برایشان ممکن نیست. فقدان یا کمبود انرژی در بسیاری از کشورهای روبه توسعه موجب شده که بخش مهمی از انرژی مورد نیاز این کشورها از طریق سوخت های طبیعی چوب ذغال تأمین می شود. طبق آمار های بانک جهانی طی سال های اخیر سالانه بیش از ده میلیون هکتار از جنگل های موجود در این مناطق بر اثر بهره برداری بی رویه برای تأمین سوخت از میان رفته است. □

محمد امان حیدری عضو آمریت نظارت امور مالی

منابع

1. آزاد ارمکی، غلام رضا. (۱۳۷۸). تهران: توسعه اقتصادی، دانشگاه ایران.
2. افشاری، زهرا. (۱۳۸۰). تهران: درآمد بر اقتصاد توسعه، دانشگاه الزهرا.
3. بیزک، رنه فرانسوا. (۱۳۷۴). مترجم، زیبا جلالی نائینی، تهران: انتقال تکنالوژی به کشورهای روبه انکشاف، شرکت علمی فرهنگی.
4. تفضیلی، فریدون. (۱۳۸۳). تهران: تاریخ عقاید اقتصادی، نشر نی.
5. روستو، والت و پتمن. (۱۳۷۴). مترجم، مرتضی قره باغیان، تهران: نظریه پردازان رشد و توسعه.
6. غلام رضا آزاد، ارمکی. (۱۳۷۸). ایران: توسعه اقتصادی، انتشارات دانشگاه تهران.
۷. متوسلی، محمود. (۱۳۸۲). تهران: توسعه اقتصادی، مفاهیم و مبانی نظری، رویکرد نهاد گرایی و روش شناسی.

ادامه دارد ...

وزگارتیا داقتصاد پوهانو له انده

امان الله ورین

کولو په لټه کې وي، خو د کار په ترلاسه کولو نه وي بريالي شوي. د وزگارتيا ډولونه وزگارتيا معمولاً په لاندې ډولونو وېشل شوې ده:

۱. اصطکاکي وزگارتيا (Frictional Unemployment)

هغه وزگارتيا چې له يوې دندې څخه بلې دندې ته د توليد عواملو (معمولاً کارگرې ځواک) د تبديليدو له امله رامنځته کېږي. د بېلګې په توګه: اتل په کابل کې په يوه شرکت کې دنده لري او د شرکت رئيس غواړي نوموړی له کابل څخه کندهار ته تبديل کړي خو په کندهار کې خپلې دندې ته دوام ورکړي نو کندهار ته د اتل رسيدل او دندې پيل

موضوع ګڼل کېږي. وزگارتيا په مختلفو وختونو کې د مختلفو اقتصاد پوهانو له انده په مختلفو بڼو تعريف شوې ده، خو په ټوليز ډول وزگارتيا په لاندې ډول تعريف شوې کېږي.

په اقتصاد کې هغه عمومي حالت چې په کې د توليد هغه عوامل (معمولاً کارګره ځواک) چې د توکو او خدمتونو په توليد کې د برخه اخېستو اراده او وړتيا ولري عملاً د دندې ترلاسه کولو په هڅه کې وي، خو په توليدي کړنو کې برخه ونه لري وزگارتيا (Unemployment) بلل کېږي.

د دې تعريف له مخې يوازې هغه وګړي وزگار ګڼل کېږي چې د کار کولو اراده او وړتيا ولري او عملاً د کار د ترلاسه

د اقتصاد پوهانو له انده د توليد عوامل څلور دی چې عبارت له: ځمکه، کارګر، پانګه، تنظيم او يا اداره دي، خو ځيني اقتصاد پوهان بيا ګټه د توليد پنځم عامل په توګه په ګوته کوي او استدلال کوي چې که چيرې د توکو او خدمتونو د توليد په پايله کې ګټه شتون ونلري نو کېدای شي چې کاروباري سکتور د توکو او خدمتونو له توليد څخه لاس په سر شي او پدې توګه ګټه د توليد پنځم عامل پېژندل کېږي.

نو دا چې په اقتصاد کې کله هم د وزگارتيا څخه خبرې کېږي نو موخه يې معمولاً کارګره قوه وي وزگارتيا او يا هم د کارګرې ځواک وزگار پاتې کېدل د اقتصاد پوهانو له نظره خورا مهمه

څو ورځې په برکې نيسي چې پدې موده کې اتل وزگار پاتې کېږي چې د وزگار په پاتې کېدلو دا موده د اصطکاکي وزگارتيا څخه عبارت دی.

۲. پټه وزگارتيا (Hidden Unemployment)

د تولید په پروسه کې د تولید د عواملو (معمولاً د کارگرې ځواک) ترمنځ هغه حالت چې که چېرې یو یا څو کارگر د تولید د پروسې څخه ووېستل شي د تولید په مقدار کې کوم بدلون (کموالی) رامنځته نشي، نو د تولید په پروسه کې د کارگرې ځواک په منځ کې دغه حالت ته پټه بېکاري ویل کېږي، یعنې دا چې یو عمل چې دوه کارگر یې په عینې منابعو څخه په ګټه اخیستنې سره ترسره کولای شي له دوه کارګرو څخه ډېر ورته استخدام شي. پټې وزگارتيا ته (Latent Unemployment) اصطلاح هم کارول کېږي چې د پټې وزگارتيا معنا ورکوي.

۳. دوراني وزگارتيا (Cyclical Unemployment)

د وزگارتيا هغه بڼه یا ډول چې د کاروباري دایرې یا دوران (Business Cycle) کې د کساد (Recession) د مرحلې په رامنځته کېدو سره په کلي

اقتصاد کې په اقتصادي کړنو کې کموالي په پایله کې رامنځته کېږي، دوراني وزگارتيا ویل کېږي. دا په دې معنا، کله چې په اقتصاد کې د کساد یا زوال مرحله پیل شي نو ټولیزه تقاضا کمېږي چې د ټولیزې تقاضا په کمیدو سره د تولید تولید کچه هم کمېږي او د تولید تولید په کمیدو سره د کارگرانو یوه برخه له کاره ګوښه او وزگار پاتې کېږي او په دې توګه دوراني وزگارتيا رامنځته کېږي. یا په ساده ژبه ویلي شو د وزگارتيا هغه ډول چې په کاروباري دوران یا دایره کې د کساد مرحلې د پیل له امله رامنځته کېږي.

۴. موسمي وزگارتيا (Seasonal Unemployment)

د وزگارتيا هغه بڼه یا ډول ده چې په اقتصاد کې د موسمي بدلون په پایله کې د تولید ځینې عوامل (معمولاً کارګره قوه) چې په تولید کې د برخه اخیستو اراده او وړتیا ولري، وزگار پاتې کېږي. یا په ساده ژبه، د وزگارتيا هغه ډول چې په اقتصاد کې د موسمي بدلون په پایله کې رامنځته کېږي، موسمي وزگارتيا ویل کېږي.

د بېلګې په توګه د ژمي په موسم کې په کابل کې تقریباً ټول ودانیز کارونه په تپه

درېږي چې په پایله کې یې هغه وګړي چې په ودانیزو چارو کې په فعالیت بوخت وي، وزگار پاتې کېږي.

۵. ارادي وزگارتيا (Voluntary Unemployment)

د وزگارتيا هغه ډول چې په کې د تولید عوامل (په ځانګړي ډول کارګره قوه) چې د کارکولو اراده او وړتیا ولري، خو په خپله خوښه نه غواړي چې د توکو او خدمتونو په تولید کې برخه واخلي، ارادي وزگارتيا نومېږي. په ساده ژبه په کار کې لټي کوي او د نن کار سبا ته پرېږدي او پدې توګه وزگار پاتې کېږي.

۶. غیر ارادي وزگارتيا (Involuntary Unemployment)

د وزگارتيا هغه ډول چې د تولید عوامل (معمولاً کارګره ځواک) چې د توکو او خدمتونو په تولید کې د برخه اخیستو اراده او وړتیا ولري؛ خو تولید ته د تقاضا د نه شتون له امله وزگار پاتې کېږي چې د کاروباري دوران یا دایرې د کساد یا زوال په مرحله کې یوه اساسي ستونزه ګڼل کېږي.

۷. ساختاري وزگارتيا (Structural Unemployment)

کله چې د کارگرانو مهارت د کار لپاره اړین مهارت سره تطابق ونه لري او یا هم

دا چې کارګر نوی په دنده ګمارل شوی وي، نو په دې اساس کارګران د اړین تېرېنګ د ترلاسه کولو په موخه د لنډ وخت لپاره په توليدي پروسه کې د برخه اخیستو څخه لیرې او وزګار پاتې کېږي چې په اقتصاد کې د کارګرې ځواک دا ډول وزګار پاتې کېدل د ساختاري وزګارتیا څخه عبارت دی، چې معمولاً په تکنالوژي کې د پرمختګ په پایله کې رامنځته کېږي. د بېلګې په توګه په تولید کې د نوې او عصري تکنالوژي څخه د ګټه اخیستنې له امله کارګرانو ته د تېرېنګ ورکولو له امله هغوی د لنډ وخت لپاره وزګار پاتې کېږي.

کله چې په اقتصاد کې کارګره ځواک وزګاره پاتې کېږي، نو په ټولیز ډول په اقتصاد باندې ناوړه اغيزي کوي. دا پدې معنا چې د کارګرې ځواک وزګار پاتې کېدل، د کورنیو په عوایدو کې کموالی لامل ګرزي چې په عوایدو کې کموالی د هغوی د پیر په ځواک کې د کموالي لامل ګرزي، د پیر ځواک په کمېدو سره د کورنیو او اشخاصو په تقاضا کې کموالی راځي چې دا حالت بیا په خپل وار په عرضه کې د کموالي لامل ګرزي او په عرضه کې کموالی تولیدونکي مجبوروي څو یو تعداد کارکوونکي له

دندو ګوښه کړي او په دې توګه د هېواد اقتصاد له ناوړه حالت سره مخ کېږي. په هغه هېوادونه کې چې د وزګارتیا کچه په کې لوړه وي، له ډېرو ستونزو سره مخ دي دا ځکه چې کله هم وګړي وزګار پاتې کېږي، نو د خپل ژوند تیږولو او خپلو اولادونو د اړینو اړتیاو د رفع کولو لپاره بالاخره په هر ډول ناروا عمل لکه غلا، په لویو لارو کې د مسافرو لوټل، د ماشومانو او سوداګرو تېښتول، له وسله والو او داړه مارانو سره مرسته او داسې نورو لاس پورې کوی چې دا ډول ناوړه اعمال بیا هم په خپل وار د هېواد اقتصاد تر ناوړه اغيز لاندې راولي. له بلې خوا د کارګره ځواک معمولاً د ځوانانو وزګار پاتې کېدل بیا په خپل وار سره د مغزونو د فرار لامل ګرزي چې دا بیا په خپل وار د هېواد د راتلونکي لپاره یو بد خبر ګڼل کېږي.

د ډیری پوهانو په اند، په افغانستان کې د جنګ او نا امنیو یو عمده لامل د کارګرې ځواک یوه برخه وزګار پاتې کېدل دي او پدې توګه دا وزګارتیا نه یوازې دا چې د هېواد په نا امنیو کې رغنده رول لوبوي، بلکې د وګړو راتلونکي هم په ناڅرګند لوري بیایي او پدې توګه د مغزونو او پانګې فرار ته لا

لار هواروي.

نو د دې لپاره چې په هېواد کې د جنګ یو اړخ چې د وزګارتیا له امله رامنځته شوی دی تر کنترول لاندې راشي او اقتصادي ودې ته لاره هواره شي نو دولت باید دغه وګړو ته د کار زمینه برابره کړي، بهرنۍ مرستې را جلب او ور څخه په ښه ډول ګټه پورته شي، دولتي عواید په منظم او روڼ ډول راټول او د دولت خزاني ته وسپارل شي او په کارونو کې د ښه والي په موخه دولت باید هر اړخیزه ګامونه پورته کړي، بهرنۍ پانګه اچونې جلب کړي، کورني تولید څخه په ښه توګه ملاتړ وکړي څو له یوې خوا ناخالص داخلي تولید وده وکړي او له بلې خوا د هېواد په بهرنۍ سوداګرۍ کې لوی کسر د امکان تر حده را کم شي، قانون پلی کړي څو ټول وګړي په دولت کې ځان شریک وبولي او له دولت سره په هر اړخیزه مرسته وکړي، اداري اصلاحات او روڼوالی ته ژمن پاتې شي، د بی ځایه لګښتونو څخه مخنیوی وکړي، حرفوي زده کړو ته لار هواره کړي، څو له یوې خوا د وزګارتیا او نا امنۍ کچه را کمه او له بلې خوا اقتصاد محرک وساتل شي. □

اوپک: بهای نفت تا سال ۲۰۲۰ به هفتاد دالر می‌رسد

سازمان کشورهای تولیدکننده نفت، اوپک می‌گوید که بهای نفت که امسال به طرز چشمگیری کاهش یافته است، در چند سال آینده بهبود خواهد یافت.

این سازمان می‌گوید بهای نفت تا سال ۲۰۲۰ به هفتاد دالر برای هر بشکه خواهد رسید. بهای نفت از یکصد و ده دالر در اواسط سال ۲۰۱۴ به کمتر از ۳۷ دالر در ماه جاری رسیده است. دلیل کاهش قیمت نفت، عرضه فراوان نفت و کاهش تقاضا برای آن است. اوپک می‌گوید بهای نفت از سال بعد افزایش پیدا می‌کند و در دراز مدت به خاطر هزینه‌های بالای استخراج، گران‌تر خواهد شد.

کشورهای تولیدکننده نفت همچنین انتظار دارند که سهم این گروه نفتی از بازار نفت دنیا تا سال ۲۰۲۰ کمتر از میزان فعلی شود. این کشورها در حال حاضر سی درصد نفت دنیا را تولید

می‌کنند. در دهه هفتاد میلادی، سهم اوپک ۵۰ درصد بود.

بخشی از کاهش قیمت نفت به نفت "شیل" تولیدی در امریکا بر می‌گردد.

تولیدکنندگان اصلی نفت جهان، سال ۲۰۱۴ (میلیون بشکه در روز)

- ایالات متحده ۱۱.۷۵
- روسیه ۱۰.۹۳
- عربستان سعودی ۹.۵۳
- چین ۴.۲۰
- کانادا ۴.۱۶
- عراق ۳.۳۳
- ایران ۲.۸۱
- مکزیک ۲.۷۸
- امارات عربی متحده ۲.۷۵
- کویت ۲.۶۱
- منبع: آژانس بین‌المللی انرژی
- منبع خبر: بی بی سی فارسی
- تاریخ ۲ جدی ۱۳۹۴

افغانستان غواری کور دننه ۱۰۰ میگاواته برېښنا تولید کړي

د افغانستان اوبو او برېښنا وزارت له خپلو

سرچینو څخه په ګټه اخیستنې د ۱۰۰ میگاواته برېښنا تولید پروژې دواړې ته وړاندې کړې دي. د برېښنا تولید دا پروژې د افغانستان په ۲۰ ولایتونو کې پلې کيږي او ډېره برخه یې د اوبو کوچني بندونه د لمر، باد انرژي جوړوي. د اوبو برېښنا وزارت له ټولو کورنیو او بهرنیو پانګوالو غوښتنه کړې چې په افغانستان د برېښنا د تولید په دغو پروژو کې ونډه واخلي.

افغانستان اوسمهال د خپلې اړتیا ډېره برخه برېښنا له ګاونډیو هېوادونو رالیدوي. له کابل څخه حفیظ الله معروف په خپل رپوټ کې کيږي چې اوس حکومت پلان لري چې پر نورو هېوادونو دغه تکیه ورو رور راکمه کړي او د همدې موخه لپاره یې اوس کورني او بهرني پانګوال وربللي چې په کور دننه د برېښنا د تولید په پروژو کې ونډه واخلي. د اوبو او برېښنا وزارت د ۱۰۰ میگاوات برېښنا د تولید لپاره په ۲۰ ولایتونو کې پروژې دواړې ته وړاندې کړې دي. د

دغه وزارت د قابل تجدید انرژی د تولید مشر، امان غالب بی بی سی ته وویل د دغو پروژو د لگښت لویه برخه به خصوصي سکتور ورکوي. "د دې پروژې قیمت ۳۳۰ میلیونه ډالره اټکل شوی دی، خو پیسې یې دولت نه ورکوي. تر ۳۰ سلنه پیسې به د دولت وي او پاتې برخه به یې خصوصي سکتور ورکوي. په ټوله کې موخه دا دی چې خصوصي پانګوالی په دې برخه کې پانګونې ته وهڅوو." د دې بریښنا ډېره برخه د لمر، باد او د اوبو کوچنیو بندونو جوړولو له لارې تولید شي او لوی مرکزونه به یې په کابل، کندهار، بلخ او هرات کې وي. د دغو پروژو جوړېدل به دوه کاله وخت واخلي او ګټه به یې د ۲۵ کلونو لپاره له خصوصي سکتور سره شریکه وي. ښاغلی امان وایي د حکومت د نوې پالیسي له مخې یې هڅه دا ده چې له بهره را لیرېدونکې بریښنا راکمه کړي او په افغانستان کې د ننه، د بریښنا د تولید لپاره له خپلو سرچینو ګټه واخلي.

"د ماسټر پلان له مخې، تر ۲۰۳۰ کال پورې افغانستان ۱۰۰۰۰ میگاواټه بریښنا ته اړتیا لري. همدا رنگه له بهره وارېدونکې بریښنا به کميږي. نو هڅه دا ده چې دغه د اړتیا وړ ټوله بریښنا خپله تولید کړو." افغانستان اوسمهال ۲۰۰۰ میگاواټه بریښنا ته اړتیا لري خو یوازې ۱۱۰۰ میگاواټه بریښنا په واک کې لري چې ډېره برخه یې له بهره یې واردوي. د افغانستان ولسمشر محمد اشرف غني ویلي چې افغانستان کې ۳۱۶ زره میگاواټ بریښنا د تولید ظرفیت لري. منبع: بی بی سی پشتو/ نېټه د ۱۳۹۴ د مرغومي ۱۵

تاثیر ناآرامۍ های جهانی بر بازارهای مالی

تشدید تنش ها در خاورمیانه و کاهش قیمت سهام به میزان هفت درصد در چین باعث افت خرید و فروش سهام در بازارهای جهانی و افزایش قیمت طلا و نفت شده است. قطع رابطه دیپلماتیک

بین ایران و عربستان به نگرانی ها در مورد احتمال ایجاد اختلال در تامین نفت دامن زده بود. این موضوع در روز دوشنبه چهارم جنوری، باعث افزایش قیمت نفت خام برنت به میزان سه درصد شد، اما قیمت در طول روز دوباره کاهش یافت.

تنش های اخیر در خاورمیانه همچنین باعث افزایش ارزش طلا به میزان یک درصد در بازارهای جهانی شد. در آسیا به دنبال کاهش ارزش قیمت سهام به میزان هفت درصد، خرید و فروش سهام در بازارهای سهام شانگهای و شنزن به حال تعلیق در آمد. کاهش ارزش سهام در پی بروز نشانه هایی از اختلال در وضعیت اقتصادی چین که دومین اقتصاد بزرگ جهان را داراست، ایجاد شد. ■

منبع خبر: بی بی سی فارسی / تاریخ ۱۴ جدی ۱۳۹۴

حمل و نقل مؤثر، اقتصاد کشور را بهبود می بخشد

های بیشتر اقتصادی را در داخل شهر ها ایجاد نماید.

راه های حمل و نقل به خاطر نقش اساسی که در تسهیل دسترسی به محل شرکت ها، کارخانه ها و خانواده ها دارند از اهمیت خاصی برخوردار می باشند، بناً کار و فعالیت در این بخش در حقیقت یکی از زیر شاخه های علم اقتصاد محسوب می گردد، زیرا جهش اقتصادی بسیاری از کشور های توسعه یافته به دلیل اتخاذ شیوه های مناسب حمل و نقل بوده و حمل و نقل کارا، زمینه ساز اقتصاد سالم می باشد و بخش مهم چرخه ای تولید و مصرف را تشکیل می دهد.

راه ها از جمله سرمایه ملی کشور ما شمرده شده و بهبود آن سبب دستیابی مردم به مارکیت ها، شفاخانه ها، مکاتب و

حیثیت پل ارتباطی را میان جمعیت و تولید داخلی کشور دارد.

سرک های شهری بطور مستقیم در انکشاف بخش های دیگری چون برق، آب، معادن، زراعت، منابع طبیعی، معارف، انکشاف شهری و غیره نقش داشته و در روند انکشاف اقتصادی افغانستان از اهمیت بسزایی برخوردار می باشد و می تواند رشد اقتصادی را تسهیل و فقر را کاهش دهد. توسعه راه های شهری در افغانستان باعث می شود تا مناطق بیشتری در داخل شهرهای بزرگ به شیوه آسانتر به یک دیگر دسترسی پیدا کنند و به تعقیب آن مراکز متعدد و جدیدتر برای تمرکز فعالیت های اقتصادی در ساحات متذکره ایجاد گردد و حمل و نقل شهری می تواند فعالیت

سیستم حمل و نقل، نقش برجسته در امور تجارت داخلی و خارجی افغانستان داشته و از بخش های بسیار حساس و راهبردی بشمار میرود که کوچکترین خلل و نواقص در آن، به سرعت به تمام بخش های اقتصادی سرایت می نماید. بطور کلی امروز توسعه اقتصادی بدون حضور شبکه حمل و نقل میسر نخواهد بود. در سیستم حمل و نقل برعلاوه کسب و کار، درآمد های ارزی، عبور کالا از مرز های کشور به خارج، همه و همه اعتبار سیاسی کشور را افزایش می دهد. این سیستم بر گل اقتصاد کشور، نظیر اشتغال، عواید ملی، تجارت و غیره تأثیر گذار بوده و در کنار سکتور صنعت و زراعت یکی از بخش های سکتور خدماتی یا زیر بنائی توسعه ای اقتصادی محسوب شده و

است که این پروژه های کلان اقتصادی و قراردادهای تجارتي با کشور های دور و نزدیک با داشتن سرک ها و شاهراه ها با استاندارد های جهانی تحقق خواهد یافت.

این یک حقیقت است که در نبود سیستم حمل و نقل استاندارد، رشد و توسعه اقتصادی در کشور امکان پذیر نمی باشد. از همینرو افغانستان در تلاش است تا بر علاوه داشتن منابع انرژی، سرک ها و جاده های معیاری خویش را نیز توسعه بخشد و از آن به نفع اقتصاد کشور بهره برداری نماید.

همچنان دیزاین و مهندسی سرک، در طول عمر سرک بسیار ارزش دارد که باید دیزاین و مهندسی سرک ها جداً مراعات گردد تا سرک ها به زود ترین فرصت تخریب نگردند. در نتیجه می توان گفت که گسترش و توسعه جاده ها، خط ریل و میدان های هوایی سبب شده که از یک طرف اموال تجارتي و مواد ضرورت کشور به وقت کمتر وارد کشور و برعکس صادر شود و از سوی دیگر مشکلات مسافری در عبور و مرور شاهراه ها تا اندازه زیاد رفع گردد. ■

عبدالحفیظ شاهین

منابع:

جمهوری اسلامی افغانستان / استراتیژی

انکشاف ملی افغانستان / ۲۰۰۸-۲۰۱۳

اقتصاد منطقه ای (تئوری ها و مدل ها) / داکتر

مجید صباغ کرمانی

www.afghanistan.shafaqna.com

www.donya-e-eqtasad.com

www.moj.gov.af

می شوند.

احداث خط آهن به دلیل موقعیت جغرافیایی افغانستان و تقویت همکاری های اقتصادی کشور های منطقه همواره مورد توجه دولت افغانستان و جوامع بین المللی می باشد، ایجاد خط آهن در افغانستان به منزله وصل شدن کشور های آسیایی و اروپایی و وصل شدن دنیا بطور زنجیره ای با یکدیگر می باشد.

باید علاوه نمود که از مجموع سرک های افغانستان ۱۸۲۰۷ کیلو متر آن خامه و ۲۷۹۸ کیلو متر آن پخته یا اسفالت می باشد. سرک های حلقوی افغانستان حدود ۳۳۶۰ کیلو متر طول دارد که مرکز کشور را به شمول ۱۴ ولایت دیگر به هم وصل ساخته و در کل افغانستان را به مرز های کشور های همسایه نیز وصل می نماید. افغانستان از طریق شاهراه ها و سرک های حلقوی می تواند منحنی نقطه ای اتصال کشور های منطقه رول اساسی را ایفاء نماید. اتصال افغانستان با کشور های همسایه این فرصت را مساعد می سازد تا آسیای مرکزی محاط به خشکه که دارای منابع سرشار طبیعی می باشند به آسیای جنوبی که به کمبود انرژی مواجه هستند وصل نماید، افغانستان از این طریق می تواند توسط پرداخت های ترانزیتی و فعالیت های اقتصادی زیادی را دریافت نماید، همین ترانزیت خواهد بود که در انکشاف و کاهش فقر در کشور کمک می نماید.

از سال ۲۰۰۲ به این طرف افغانستان ۲۱ توافقنامه در زمینه های تجارت، ترانسپورت و سرمایه گذاری با کشور ها و سازمان های منطقه ای به امضاء رسانیده

غیره شده و استفاده کنندگان از وسایل حمل و نقل بیشتر نفع می برند. هرگاه در حفظ و مراقبت سرک های حلقوی و جاده های شهری توجه جدی صورت نگیرد، به مرور زمان جاده ها از بین رفته و جهت ترمیم دوباره آن مصارف گزافی ضرورت می شود. در صورتیکه سرک های شاهراه ها و جاده ها تخریب گردند، قیمت رفت و آمد وسایط نقلیه مانند مصارف مواد سوخت، ترمیم و استهلاک بلند رفته و سبب بی میلی فعالیت کنندگان سکتور ترانسپورت می گردد که در آنصورت ساکنین مسیر چنین سرک ها متضرر شده و خدمات باربری و مسافر بری به کندی مواجه می شود که فرصت های اقتصادی و توسعه ای از دست رفته و در نتیجه بر اقتصاد کشور ضرر وارد می گردد.

اکثر دانشمندان، رشد اقتصادی کشور ها را به ماشینی تشبیه کرده اند که در آن سیستم، حمل و نقل به مثابه تیل آن می ماند، هر چه سیستم حمل و نقل شهری آسان تر و راحت تر عمل کند، عملکرد واحد های اقتصادی در آن شهر سرعت می یابد. در اطراف شهرها ایجاد شاهراه های کمربندی فعالیت های بیرونی و داخلی شهرها را بخود جلب نموده و رشد اقتصادی را در داخل و خارج آنها افزایش می دهد. معمولاً وقتی یک منطقه یا یک شهر به اندازه کافی از جمعیت مملو گردید، توسعه تجاری در آنجا یک امر ضروری شمرده می شود که در آنصورت بیشتر توسعه تجاری در تقاطع راه ها متمرکز می گردد و سرانجام این همه مکان های پر تجمع به شهر دیگری مبدل

د بازار اقتصادي نظام او د هغه بنی

چمتو کوونکی: غلام مصطفی جبار خیل
د بانکي عملیات کارکوونکی
دی.

د بازار د اقتصادي نظام غوره بڼې:
د بازار اقتصاد یو لرغونی تاریخي

کیری او د ټول ملي اقتصاد په کچه د همدې ځانګړو پلانونو یوځایي پیوند او ارزونه د ملي اقتصاد د پلان او وړاندې لید لپاره په کارېږي. پانګوال نظام د خصوصی ملکیت پر بنسټ ولاړ دی او د بازار اقتصاد د آزادو سیالیو له لارې د انسانانو د اړتیاوو د پوره کولو په میکانیزم دریدلی دی. یا په بل عبارت، د تولید پر وسایلو خصوصی ملکیت د بازار د آزادو سیالیو له لارې د ټولنې د اړتیاوو له پوره کولو سره ټینګ تړلی دی او د ډېرو پوهانو په نظر، یو بې له بله، د تصور او عملی کارونې وړ نه

د بازار اقتصادي نظام هغه اقتصادي سیستم دی چې په هغو کې د پریکړو د نیولو او معاملو د اجراء په وخت کې د تولید پر وسایلو خصوصي ملکیت په پام کې نیول کېږي. د ملي اقتصاد په کچه د اقتصادي معاملو او پروسو پلان په متمرکز سراسري بڼه نه وی. د هر اقتصادي واحد ځانګړې پلانونه او د فعالیت تدبیرونه په بازار کې د موجودو سیالیو او د خرڅلاو د بېو پر بنسټ جوړېږي. د ځانګړو اقتصادي واحدونو پلانونه چې هر یو جلا جلا د بازار د نرخونو سره په تړاو کې جوړېږي، تلل

د آدم سمیت (Adam Smith) په نظر د ټولنې د ژوند د کچې د لوړتیا او سوکالۍ لپاره بنسټیز لومړنی شرطونه دی. ټولنیز ژوندانه په عمل کې هم دا وښوده چې اقتصادي لبرالیزم د اقتصاد صنعتي کېدو او د پیداوارو ظرافت او تنوع ته چټکتیا ورکړه چې په پایله کې یې پانگوال نظام وده وکړه. دا پروسه بیا د ټولنیزو پراخه پرمختګو له بیوزلۍ سره هم ملګرې ده او په پایله کې یې د بهایانو او بیوزلو ترمنځ واټن ورځ تر بلې زیاتېږي.

سره له دې چې د لبرالیزم اقتصاد طرفداران په اروپا او امریکا کې ټول په بنسټیزه توګه د اقتصاد د ځواک لپاره کار کوي، خو ترمنځ یې ټاکلي توپیرونه هم شته. په اوسني وخت کې د لبرالیزم نظریه د سیاست د ډګر په څیر په اقتصادي برخه کې هم له هغه پخوانۍ جاذبې څخه لویدلې او د پام وړ پلویان نه لري.

په ډیرو بحثونو کې داسې هم اوریدل کېږي چې د آزاد بازار اقتصاد د افغانستان په اساسي قانون کې د افغانستان لپاره د اقتصادي سیستم په توګه منل شوی دی چې دا خبره سمه نه ده. د افغانستان په اوسني اساسي قانون کې د آزاد بازار اقتصاد نه، بلکې یوازې د بازار اقتصادي سیستم د هېواد ملي اقتصاد لپاره منل شوی او د هغو د ښو د انتخاب لپاره لاره آزاده پریښودل شوې ده.

سوسیال بازار (سوسیال مارکیټ):

د سوسیال بازار اقتصادي سیستم چې د بازار د اقتصاد ځانګړې بڼه ده، د پانګوالۍ د رژیم د سیالیو پر بنسټ دولت ته دا واک او دنده ورکوي چې په اقتصادي موضوعګانو کې سیاسي - اجتماعي اصلاحات تر لاس لاندې ونیسي، ټولنیز عدالت او سیاسي ثبات ته

د هغو په اړه تصمیم ونیسي او د آزادو قراردادونو له لارې د قانون په اډانه کې له نورو سره سیالیو ته د ننه شۍ. د آزاد بازار بله ټاکونکې نښه د مصرف او مصرفوونکو آزادي ده. همدا شان د شغل او مسلک آزادي هم د آزاد بازار له غوره بیلوونکو بیلګو څخه ده. دا ټول بیا د تولید پر وسایلو او د خصوصي مالکیت پر بنسټ ولاړ دی.

د تولیداتو او خدمتونو بېې د هغو څښتنان پخپله خوښه آزاد ټاکي او دا په بازار کې د عرضې او تقاضا د انډول له لارې په خپله تنظیمېږي. په آزاده توګه ټاکل شوې بېې بیا په خپله د بازار بیلانس ساتي او د ځینو محصولاتو د اړتیا څخه د زیات تولید (اضافه تولید) مخه نیسي.

د آزاد بازار په اقتصادي نظام کې بازار ته د هر چا مخه خلاصه ده. هر تولیدوونکی کولای شي خپل مال په آزاده توګه وړاندې کړي او هر مصرفوونکی هم کولای شي په آزاده توګه د خپلې اړتیا وړ شپږمه پخپله خوښه انتخاب او مصرف کړي. بازار ته آزاده لاسرسی د دې لامل کېږي چې هر تولیدوونکی هاند وکړي، ترڅو د مصرفوونکو د مینې او ذوق سره برابر محصولات وړاندې کړي، نوي نظرونه رامنځته شي، ورځ په ورځ د ټاکلي توکي نوي موډلونه او د نویو خدمتونو ډولونه تولید او دود شي.

د آزاد بازار په سیستم کې د سیالیو آزادي شته او رقابتونه آزاد دي. دا بهیر له یوه پلوه د مالونو او محصولاتو د کیفیت د ښېګڼې او ظرافت لامل کېږي له بلې خوا د مالونو د خرڅلاو د بېو د بیلانس لامل هم کېږي.

د تولید پر وسایلو خصوصي ملکیت، آزادي سیالی او آزادي سوداګریز چې د اقتصادي لبرالیزم بنسټیزې سټنې دي،

اقتصادي نظام دی چې د بشري ټولنې د تاریخي بشپړتیا سره سم یې وده موندلې او د ملي ټولنو له اړتیاوو او د نړیوالو شرایطو له غوښتنو سره سم یې بدلون موندلی دی. د تاریخ په اوږدو او په تیره بیا د شلمې پېړۍ په بهیر کې د بازار د اقتصادي نظام نوي ډولونه رامنځته شوي چې ځینې غوره بیلګې یې د آزاد بازار (لبرال مارکیټ)، ټولنیز بازار (سوسیال مارکیټ)، د چاپیریال ساتنې ټولنیز بازار (سوسیال ایکالوژیک مارکیټ) یادولای شو.

آزاد بازار:

د بازار اقتصاد بیلابیلې بڼې لری چې یو له هغو ښو څخه د آزاد بازار (لبرال مارکیټ) اقتصادي بڼه ده چې په هغو کې تولید او مصرف په آزاده توګه د بازار له لارې اداره کېږي. دولت په مستقیمه توګه په بازار کې لاسوهنه نه کوي او یوازې د غیر مستقیمې لارې د بازار په پروسو کې لاس وهلی شي. د بیلګې په توګه، دولت کولای شي چې ځینې دولتي محصولات بازار ته وړاندې کړي، په سیالیو کې برخه واخلي او یا نوي قوانین جوړ او عملي کړي. په آزاد بازار کې اساساً هر څوک خپلې شخصي ګټې لټوي او د هغو د ترلاسه کولو لپاره تولید کوي، خدمتونه وړاندې کوي، په اقتصادي معاملو کې برخه اخلي او له دې لارې په آګاهانه او یا نا آګاهانه بڼه د غونډې ټولنې د ژوند د کچې په لوړولو کې رول ادا کوي.

د آزاد بازار په اقتصادي سیستم کې د قراردادونو آزادي یو له غوره ځانګړنو څخه ده. دولت د کار او د نورو اقتصادي معاملو په تړونونو کې لاس وهنه نه کوي. هر څوک د شخصي تشبث، د کار او شغل د انتخاب آزادي لري او کولای شي په خپله آزاده اراده

لومړيتوب ورکړي او د ټولنيزو مساواتو په لار کې ګام واخلي. د دويمې نړيوالې جګړې وروسته د ټولنيز بازار اقتصادي/سياسي سيستم مطرح شو او د هغو د پراختيا او پرمختګ په لار کې ګامونه واخيستل شول. په پانګوال اقتصادي نظام کې د ټولنيزو مسئلو د ښېګڼې او د بيزولو او محرومو طبقو او قشرونو په ګټه د دولت لاسوهنې ته ځکه اړتيا ده چې په خپل سر او آزادې پانګوالۍ لخوا ډير ځله د هيواد محرومان او ټولنيزې اړين چارې له پامه غورځول کيږي او پايله يې د ټولنيز يووالي او سياسي ثبات د له منځه تلو لامل کيږي. د پانګوال اقتصاد همدا خپل سرې ودې د شلمې پيړۍ په لومړۍ نيمايي کې د لومړۍ او دويمې نړيوالې جګړې په رامنځته کيدو کې د پام وړ رول ولوباوه.

د الفرید مولر ارمک (Alfred Müller-Armack) او لوډويګ ايرهارډ (Ludwig Erhard) له نظره د سوسيال بازار ښيګڼه دا ده چې د آزاد بازار مثبتې خواوې ساتي، د اقتصادي ځواکمنتيا او د توليداتو او خدماتو د تنوع له بهيره ننگه کوی، خو په ورته وخت کې د هغو د منفي اړخونو او بدو اغيزو مخنيوی کوی، په ټولنيز ژوندانه کې د ګټې د ترلاسه کولو لپاره د آزاد بازار د رقابتونو د وړاندوونکې اغيزې مخه نيسي او د څو محدودو کسانو په لاس کې د اقتصادي ځواک د انحصار او تمرکز د ماتولو لپاره د ټولنې په ګټه مناسب او قانوني تدبيرونه نيسي. د ټولنيز بازار د اقتصاد موخه دا دی چې د ټولنې د وګړو د ژوند د کچې د لوړولو لپاره له ټولو امکاناتو کار واخيستل شي او په ورته وخت کې د ملي يووالي، ټولنيز مصنويت، امنيت، سولې او عدالت د

تأمين او ټينګښت په لار کې هم پوره اقدامونه تر لاس لاندې ونيول شي. په ټولنيز بازار کې د دولت ځای او رول د آزاد بازار څخه توپير لري. دلته دولت د آزاد بازار په څير په اقتصادي چارو کې پسيډ رول نلري، بلکې په فعاله توګه په اقتصادي معاملاتو کې برخه اخلي او په هغه ځای کې چې اقتصادي پروسې د ټولنيزو، سياسي چارو د موازنې د له منځه تلو لامل کيږي، فعال دفاعي او اصلاحي تدبيرونه نيسي. په دې حال کې د دولت غوره ټولنيز/سياسي هدفونه او تدبيرونه د کار په بازار کې، د شتمنيو د جوړولو په سياست کې، د کورونو د جوړولو او وېش په سياست کې، د ښوونې او روزنې په چارو کې، د عايداتو پورته کيدو او معاشاتو په اندازه او وېش کې لاسوهنه او داسې نور تر لاس لاندې نيول کيږي. موخه دا دی چې اقتصادي پرمختګ او د مادي نعمتونو پريمانې د ملت د عامو وګړو ترمنځ د کشمکش لامل نه شي، بلکې د آزادې سيالۍ په پايله کې د رامنځته شوي پرمختللي اقتصادي ځواک په واسطه ټولنيز عدالت، پيوستون او پرمختګ تضمين کړي. د سوسيال اقتصادي مارکيټ نظام داسې شرايط رامنځته کولای شي چې د ملي اقتصاد پرمختګ د ټولنيز عدالت، پيوستون او تره قۍ سره ټينګ تړاو ولري، نه داسې چې د بې امنۍ، اجتماعي انشقاق او سياسي بې ثباتۍ سبب وګرزي. د سوسيال بازار مارکيټ کله کله د سوسياليزم او پانګوالۍ نظامونو تر منځ دريمه اقتصادي لار هم نومول شوی ده، خو ډير پوهان د داسې اصطلاح استعمال سم نه بولي. په نړۍ کې د سوسيال بازار غوره نمونه د آلمان اقتصادي نظام دی چې د ملي اقتصاد د

پرمختګ سره يوځای د افرادو ټولنيز مصنويت هم تضمينوي. په سوسيال بازار کې دولت مکلفيت لري چې بيزولو، زړو، معيوبو، بیکارو او نورو ټولنيزو مرستو ته اړو کسانو او د هغو اولادونو ته د ژوند لومړۍ ضرورتونه د ټولنې په منځګړې کچه ورسوي. هر څوک حق لري چې مناسب خوراک او څښاک، د سمو جامو د اغوستلو او د معياري کور د اوسيدلو امکانات ولري. په هيواد کې د هر اوسيدونکي روغتيا د دولت لخوا بيمه ده. هر څوک حق لري چې د دولت له بودجې او ټولنيزو فاندونو څخه ورته د زده کړې او ښوونې او روزنې شرايط برابر شي. د کوچنيانو د زده کړې او تحصيل امکانات د هغوی د ميندو او پلرونو د ټولنيز موقف او شتمني تابع نه وي. دولت مکلف دی چې د قانون له مخې د هر چا استعداد ته د ودې مخه خلاصه او ترې بشپړه ننگه وکړي. په دې توګه د سوسيال مارکيټ په نظام کې د کور، کاليو، ډوډۍ، صحت او سواد ستونزو ته د حل د لارو موندل د دولت له مکلفيتونو څخه شميرل کيږي او د پرمختللي اقتصادي ځواک په زور ورته په آسانه مناسبې لارې موندل کيږي.

د مارکيټ اقتصاد څه دی؟

مونږ کولای شو اقتصادي واحدونه د هغوی د کړنو او عملکردو له مخې په دوو برخو ووېشو:

۱. پېريدونکي.

۲. پلورونکي.

پېريدونکي هغه مستهلكين دي چې اجناسو او خدماتو ته اړتيا لري. تصدی هغه اقتصادي واحدونه او فعاليت ځايونه دي چې کار، پانګه او خام توکي اخلي او له هغه څخه عرضه کېدونکي توکي چمتو او بازار ته يې د مستهلك د اړتيا د رفع کولو لپاره عرضه کوي.

ضعیف تطبیق، وروسته پاتې تکنالوژي، د نوښت نشتوالی، د پردیو قوي تسلط او نور عوامل دغه تعریف له نیمګړتیا سره مخامخ کوي. په پرمختیايي هېوادونو کې د عاید کچه یا د اکثریت مصرف په نسبي توګه ډېر ټیټ دی، چې دغه خصوصیت د ملګرو ملتونو له خوا خپرل شوی، په دغو هېوادونو کې له دغه حالت څخه د وتلو لپاره دولتونه مجبور دي چې د منسجمو او هم اهنګو انکشافی پروګرامونو د تطبیق او طرح لپاره د پلان گذارۍ څخه ګټه واخلي. د اقتصاد دولتي سکتور تقویه، علمي پلانګذارۍ ته استقرار ورکړي او د هېواد په طبیعي منابعو او زیرمو خپل موثر حاکمیت ټینګ کړي په انکشافی لویو پروژو سرمایه گذاري مستقیماً د دولت له خوا صورت نیسي، ځینې نورې سرمایه گذارۍ یا مختلط سکتور یا هم د خصوصي سکتور په واسطه ترسره کېږي.

دولت په ټولیز توګه خصوصي پانګونې په کوچنیو صنایعو او موسساتو کې تشویق، حمایت، کنترول او رهنمائي کوي. دلته دولت خپل ارشادي نقش او رول ساتي د اقتصاد وزارت د پروژو طرح او تحلیل مرکزي مجیزه اداره وي، عامه پروژې د ملي موخو او ارزښتونو سره سم تحلیل او ارزول کېږي او د خصوصي سکتور وړاندیز شوې پروژې د پرمختیايي پلانونو او پالېسیو په اډانه کې مطالعه او بررسی کوي. □

اقتباس:

/archive.mashal.org/content.php

نورمحمد غفوری

عرضې او تقاضا له مخې بېې ټاکل کېږي او توکي او خدمات د خصوصي سکتور لخوا وړاندې کېږي، آزاد بازار کې توکي او خدمات په آزاد ډول د پیسو په وړاندې مستهلکینو ته عرضه کېږي چې د مؤلّد موخه اعظمي ګټه یا نافعیت وي او د مستهلک موخه ښه کیفیت وي. دلته ټول تولید او خدمات د بشپړ سیالي په شرایطو کې د مارکېټ له لارې ترسره کېږي. د بشپړ سیالي او د آزاد بازار په یوه اقتصاد کې چې هلته کامل رقابت موجود وي باید لاندې فرضیې تحقق ومومي:

بشپړ رقابت په ټولو مارکېټونو په ځانګړې توګه د عواملو، سرمایي او اشیاءو په مارکېټ کې موجود وي، په دغو مارکېټونو کې یو زیات شمېر پیریدونکي او تقاضا کوونکي او له بلې خوا خرڅوونکي او عرضه کوونکي موجود وي، له دغو څخه یو پې هم د انحصار قدرت نه لري هر پیریدونکي او پلورونکي د اقتصادي معقولیت (د ګټه یا مفیدیت د اعظمي حد او اصول) له پرنسپ څخه استفاده کوي. دوی د اشیاءو او خدماتو د بیو د کیفیت او کمیت په اړه پوره معلومات لري په مارکېټ کې شمول او له مارکېټ څخه خارجېدل په بشپړ توګه آزاد دي.

د پورتنیو فرضیو له مخې د یو آزاد بازار په اقتصاد کې د منابعو تخصیص او د پانګونې د ارزونې ډیری روشونه د اقتصادي کفایت په مشخصاتو باندې ولاړ وي، د اقتصادي کفایت مشخصه داسې تعریف شوې ده: د اقتصادي کفایت اعظمي حد هغه وخت میسر کېدای شي چې په لاس کې له موجودو منابعو څخه د اقتصادي رفاه اعظمي حد حاصل شي. خو په پرمختیايي هېوادو کې یو بشپړ رقابتي سکتور نشته، پانګه کمزوره ده، د قانون

پلورونکي هغه تصدی دي چې توکي او خدمات عرضه کوي. په یوه مارکېټ کې بېلابېل خلک پلورل او پېرویدنه کوي لکه هغه کارګران چې خدمتونه پلوري، د ځمکې او نورو منابعو خاوندان چې ځمکې په اجاره ورکوي یا معدني منابع په تصدیو پلوري او داسې نور دلته یو شمېر د پیریدونکي په توګه یو شمېر نور د پلورونکي په توګه عمل کوي خو بیا هم ښه به وي چې دا ټول سره جلا کړو یعنې هغوی چې پلورل کوي هغه ته پلورونکي او هغوی چې پېرونده کوي هغو پیریدونکي ووايو.

پلورونکي او پیریدونکي یو بل سره متقابلې اړیکې لري همدغه اړیکې او روابط بازار جوړوي. بازار د پلورونکو او پیریدونکو د راټولېدو ځای دی چې یو بل سره د متقابلو اړیکو په رامنځته کولو سره د یو محصول بیه ټاکي. د بېلګې په توګه د کمپیوټر په بازار کې د هغو پیریدونکو ټولې هغه سوداګریزې تصدی، کورنۍ او یا زده کوونکي دي چې کمپیوټر ته اړتیا لري. د هغو پلورونکي د GATEWAY، DELL، COMPAQ، IBM، او یو شمېر نورې تصدی دي.

رقابتي او غیر رقابتي بازارونه!

دلته رقابتي او غیر رقابتي مارکېټونه یا بازارونه څېړو. یو بشپړ رقابت لرونکي بازار زیات شمېر پلورونکي او پیریدونکي لري چې په دغو بازارونو کې هېڅ یو انفرادي پلورونکي یا پیریدونکي په بیو باندې فردي اغیز نه شي واردولای. ګڼ شمېر آزاد مشابه بازارونه د بشپړ یا کامل رقابت لرونکي وي.

د افغانستان د ملي پرمختیا ستراتیژي (ANDS) کې آزاد بازار هغه سیستم ښودل شوی دی چې په هغه کې د

اضرار و عواقب ناگوار کار کودکان و نوجوانان

این یک واقعیت است که تعدادی زیادی از کودکان و نوجوانان افغان زندگی شان را توأم با فقر و مشکلات به سر می برند. اینها کوچکترین امکانات برای زندگی بهتر و فرا گیری علم و دانش در اختیار ندارند؛ بیشتر شان در جریان جنگ ها یتیم و بی سر پرست شده اند که برای تأمین ضروریات زندگی خود و فامیل به کار های شاقه و سنگین رو آورده، خود سر پرست خانواده های شان بوده و با تحمل انواع مشکلات در پی درآمدی برای خانواده هایشان می باشند. در حقیقت عامل اصلی رواج کار کودکان و نوجوانان در کشور نبود سرپرست، رفاه و تأمین اجتماعی بوده که خانواده ها را مجبور می سازد تا آنها را به کار وا دارند. کودک به معنی طفل و به کسی گفته می شود که به سن ۱۲ سالگی و پائین تر از آن قرار دارد، همچنان طبق بند اول ماده ۱۲۷ قانون کار افغانستان، کارکن جوان به کسی اطلاق می شود که سن ۱۴ سالگی را تکمیل و ۱۸ سالگی را تکمیل نکرده باشند.

پلاستیک فروشی و حمالی مصروف اند. کودکان و نوجوانانی که مصروف کارهای شاقه اند، با مشکلات زیادی در قسمت پیشبرد دروس مواجه اند، تعدادی از آنها توسط کار فرمایان از مکتب منع می شوند، آنها بیشتر اوقات بین ۱۰ تا ۱۲ ساعت کار می نمایند که به این دلیل نمی توانند در مکتب حاضری دوامدار داشته باشند و خستگی کار آنها را از جذب دروس در صنف محروم ساخته و همیشه در صنف خواب آلود می باشند. کودکان و نوجوانان بیشتر در اثر فقر و

بر اساس آماری که از سوی حقوق بشر افغانستان و یونیسف ارایه گردیده است، حدود ۱.۹ میلیون کودک در افغانستان در کار های شاقه و مزد کم؛ مانند کار در هتل ها، پارک ها ورکشاپ ها، جمعآوری پلاستیک و آهن از زباله دانی، خشت زنی، مزارع، معادن، سایر بخش های خدماتی و... مصروف می باشند. به همین ترتیب بر اساس سروی صندوق وجهی اطفال ملل متحد (یونیسف) ۳۷ هزار طفل در جاده های شهر کابل در کار های چون موتر شویی، ترمیم موتر،

وضعیت کودکان را تهدید می کند تلاش نماید و با ارائه میکانیزم های درست زمینه های رشد کودکان را مساعد سازد تا آنها بعد از سپری کردن تعلیمات ابتدایی و تحصیلات عالی در سایر بخش های سکتور اقتصادی گماشته شده و در رشد و شکوفایی اقتصادی کشور سهم خود را ایفاء نمایند. ■

عبدالحفیظ شاهین

منابع:

استراتژی ملی اطفال کار گر روی سرک وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین جمهوری اسلامی افغانستان

کمسیون مستقل حقوق بشر افغانستان / بخش

حقوق اطفال

مجموعه اسناد تقنینی و پالیسی های رهنمودی

منابع بشری / خدمات ملکی افغانستان / جلد اول

قانون کارمندان خدمات ملکی

www.afghaneexport.gov.af

<http://de.azadi.radio.org>

www.bbc.com/persion/topics/afghan

www.aihrc.org.af/media/files

www.aihrc.org.af/media/files

<http://news.gooya.com>

از آنها استفاده سوء می نمایند. تحقیقات و تجارب بدست آمده نشان دهنده آن است که فقر، گرسنگی و کار کودکان و نوجوانان را به پدیده های شوم ذیل مواجه می سازد:

۱. از تربیت و آموزش محروم می گردند؛

۲. دچار از خود بیگانگی می شوند؛

۳. مورد سوء استفاده و آزار جنسی قرار می گیرند؛

۴. به خطرات صحتی مانند: زردی، ایدز و ... دچار می شوند؛

۵. به خطرات ترافیکی در کنار جاده ها مواجه می شوند؛

۶. از مهارت های زندگی محروم می گردند؛

۷. در باند های تبهکار گیر مانده و آینده خود و دیگران را به خطر

مواجه می سازند؛

۸. در نهایت به گدایی رو می آورند.

خوشبختانه امروز در افغانستان تعدادی قابل ملاحظه سازمانها و مؤسسات خیریه در راستای حمایت از منافع کودکان در برابر خطرات ناشی از فقر و سایر آسیب های اجتماعی بوجود آمده است تا به حقوق آنها احترام گذاشته شود که گونه های ازین پیشرفت ها در وضعیت کودکان افغانستان دراین اواخر به خوبی به مشاهده می رسد. امید که بیشتر ارگان های ذیربط با اتخاذ برنامه های مناسب در راستای از بین بردن کلیه عوامل که

غربی یا کمک با فامیل شان، فوت پدر و مادر و یا کهن سالی پدر به کارهای شاقه رو می آورند و کارفرمایان نیز بیشتر روی کار اطفال تمرکز دارند، زیرا آنها می توانند اطفال را در جریان کار بهتر اداره نمایند.

در اکثر داش های خشت پزی در اطراف شهر کابل حتی کودکان پنج ساله نیز کار می کنند، وظیفه شان در این داش ها لگد کردن و انداختن گل در قالب ها می باشد، در داش ها معمولاً بین ۶۰ تا ۱۲۰ نفر کار می نمایند که در میان شان ۴۰ الی ۴۵ کودک و نوجوان نیز مشغول کار می باشند.

در کارگاه های قالین باقی ازینکه انگشتان اطفال خاصیت ارتجاعی بیشتر داشته و با ظرافت و سرعت بیشتر قالین می بافند، آنها را در سنین ۶-۷ به قالین بافی می گمارند، در صورت کار دوامدار در کارگاه قالین بافی نور چشم شان را از دست داده و از اثر گرد و غبار ناشی از پشم به انواع امراض تنفسی مواجه میگردند، زیرا آنها برای مدت ۱۲ ساعت در کارگاه قالین بافی کار می نمایند.

در بسا موارد والدین بی برنامه، بی مسئولیت، معتاد و نا کارآمد، مسبب اصلی کار آنها می باشند، گرچه در کشور نهاد های هم هستند که به بهانه رسیدگی به سرنوشت چنین کودکان به نام های مختلف این کودکان را ابزار تجارت قرار داده و بحیث بهترین وسیله سود و کمایی

انگس دیتون اسکاټلندی برنده نوبل اقتصاد ۲۰۱۵ شد

تحقیقات آن پیرامون اقتصاد و گشودن درک جدیدی از طیف وسیع افراد بوده است و همچنان آقای چارلز فردریک منسکی استاد اقتصاد در پوهنتون نورث وسترن امریکا، که تحقیقات موصوف در بخش های محدودیت های تصمیم، سیاست های اجتماعی و پیش بینی ها بر دانش جزو تأثیرات اجتماعی بود.

باید گفت که سال گذشته، آقای ژان تیرول اقتصاددان فرانسوی توانست جایزه صلح نوبل اقتصاد را به خود اختصاص دهد. وی استاد انستیتوت عالی اقتصاد در شهر تولوز فرانسه و بنیان گذار مؤسسه مطالعات عالی تولوز است. □

تهیه کننده: بایانی

اقتباس از: بی بی سی فارسی

انگس دیتون

فعالیت شاخصی در حوزه مطالعات اقتصادی داشته اند اعطا می شود. جوان ترین اقتصاددان که تا حال موفق به دریافت نوبل اقتصاد شده ۵۱ سال و پیرترین آن ۹۰ سال سن داشت. جایزه نوبل اقتصاد هر سال توسط بانک سوید و اکادمی علوم رویال سوید به یاد بود آلفرد نوبل اعطا می شود. این جایزه علاوه بر اهمیت و ارزش معنوی که برای برنده دارد، از لحاظ مادی نیز حایز اهمیت زیادی است که به ارزش ۱.۳ میلیون دالر امریکایی، پاداش مالی دارد. در لست برندگان احتمالی جایزه نوبل اقتصاد، در کنار آقای انگس دیتون اسمای سه اقتصاددان دیگر نیز دیده می شد که ذیلاً معرفی شده اند:

آقای سر ریچارد بلوندل استاد اقتصاد در پوهنتون لندن که تحقیقات اش پیرامون پیشبرد مطالعات اقتصاد خرد از طریق مطالعات تجربی و خلاقانه، افزایش اطلاعات عمومی از تصمیم که بر بازار کار و تقاضای مشتری تأثیر می گذارند و همین طور تأثیر شرایط نامساعد اقتصادی بر خانواده ها بود. آقای جان آگوست استاد در پوهنتون اقتصاد شیکاگو،

انگس دیتون، اقتصاددان اسکاټلندی، برای تحلیل ها و تحقیقاتش در زمینه فقر، رفاه و الگوی مصرف، برنده جایزه نوبل اقتصاد سال ۲۰۱۵ شد. آقای دیتون ۶۹ سال دارد که تابعیت دوگانه بریتانیایی و امریکایی دارد و استاد اقتصاد و روابط بین الملل پوهنتون پرینستون است که سابقه تدریس در کمبریج و بریستول را دارد؛ اکثر تحقیقات او بر سلامت، رفاه و توسعه اقتصادی متمرکز است.

نام انگس دیتون در سال های گذشته بارها بحث نامزد دریافت نوبل اقتصاد در جهان مطرح شده بود، طبق اعلام کمیته علوم اقتصادی نوبل، سه تألیف بزرگش وی را سزاوار دریافت این جایزه نمود.

- مصرف کنندگان چگونه مصارف شان را میان کالاهای مختلف تقسیم می کنند؟
 - از عواید افراد جامعه چقدر خرج و تا چه میزان پس انداز می شود؟
 - بهترین معیارها برای سنجش و تحلیل رفاه و فقر چیست؟
- جایزه نوبل اقتصاد از سال ۱۹۶۹ هر سال به یک یا چند تن از اقتصاددانانی که

اطلاعیه

هموطنان عزیز!

افغانی هویت ملی ماست، پس بیائید همه ما، در داد و ستد های اقتصادی از پذیرش اسعار خودداری نموده و از پول رایج و واحد پولی افغانستان استفاده کرده و به فرهنگ، هویت و تاریخ اقتصادی کشور خویش ارج بگذاریم.

د افغانستان بانک

بانک

ماهنامه د افغانستان بانک

سال نهم، شماره ۱۰۳، جدی ۱۳۹۴

ټولې دولتي او خصوصي ادارې او مؤسسې مکلفې دي خو په اقتصادي راکړو او ورکړو کې له افغانیو کار واخلي.